

Kapitán Fracasse

THÉOPHILE
GAUTIER

Théophile Gautier
KAPITÁN FRACASSE

Kapitán Fracasse

**THÉOPHILE
GAUTIER**

Translation © by Eva Musilová
Cover & layout © 2012 by Jiří Pánek
Czech edition © 2014 by Naše vojsko, s. r. o.
All rights reserved

ISBN 978-80-206-1446-9

I

HRAD BÍDY

Na úbočí jednoho z těch holých kopců, jimiž jsou zvlněny Landy, mezi městy Dax a Mont-de-Marsan, tyčilo se za vlády Ludvíka Třináctého šlechtické sídlo, jakých je v Gascogni spousta a která vesničané přizdobují názvem hrad.

Dvě kulaté věže s kuželovitou střechou chránily z obou stran budovu, na jejímž průčelí prozrazovaly dvě hluboké rýhy, že tu původně býval padací most, poslaný na odpočinek po zasypání příkopu; obě věže se strážními věžičkami s kuželovitou střechou a korouhvičkami ve tvaru rybího ocasu dodávaly sídlu značně feudální ráz. Břečťanový porost, který napůl zakrýval jednu z věží svou tmavou zelení, příjemně kontrastoval s šedivým kamenem, v té době už letitým.

Pocestný, který by z dálky spatřil tento hrádek, jak rýsuje proti obloze špičatý hřeben střechy nad vřesovištěm a kručinkou, považoval by ho za vhodné obydlí pro venkovského šlechtice; kdyby se však přiblížil, změnil by názor. Cesta, vedoucí od silnice k budově, se pod vpádem mechu a býlí smrškla na úzkou bílou pěšinku, podobající se vybledlé šňůrce na odřeném plášti. Dvě brázdy plné dešťové vody a žab svědčily o tom, že tudy kdysi projížděly vozy; bezpečná sebejistota těchto kuňkavých obojživelníků však ukazovala na to, že tu jsou už dlouho pány a že se nebojí vyrušování. Na prošlápnutém pruhu mezi plevelem, zmáčeném po nedávném lijáku, nebyla patrná žádná stopa lidské nohy, a větvičky křoví, pokryté třpytnými kapkami, zřejmě už dlouho nikdo neodhrnul.

Mezi zahnědlými a neuspořádanými taškami na střeše se rozlézaly velké žlutě oprýskané skvrny; ztrouchnivělé krokve místy povolily; rezivělé korouhvičky se netočily a každá ukazovala jiný směr větru; víkře byly uzavřené pokroucenými a rozpukanými dřevěnými okenicemi. Střílny ve věžích byly plné kamení; deset z dvanácti oken průčelí bylo zatlučeno prkny; ta dvě nezabedněná okna měla zakalené tabulky, které se při sebemenším poryvu větru třásly v olověných rámech. Mezi těmito okny opadala na šupinkách omítka, jako opadává nemocná kůže, a obnažila rozlezlé cihly, rozdrolené stavební kameny, vystavujíc je zhoubnému vlivu měsíce; nad branou zasazenou do kamenné obruby, jejíž pravidelné hrbolky naznačovaly dávný ornament, obroušený časem a nedostatkem péče, visel zašlý erb, který by nebyl schopen rozluštit ani nejběhlejší odborník v heraldice a jehož lambrekýny se fantasticky kroutily. Na křídlech vrat nahoře ještě místy utkvěla barva volské krve a vrata jako by se rděla hanbou nad svou zchátralostí; hřeby s kosodélníkovou hlavicí přidržovaly jejich popraskaná prkna a vytvářely souměrné, tu a tam přerušované řady. Otevíralo se jen jedno křídlo, což postačovalo k vcházení a vycházení obyvatel, zřejmě nečetných; o podnoží vrat bylo opřeno rozpadlé kolo bez obruče, poslední pozůstatek kočáru, který vzal zasvé za minulého krále. Na vrcholech komínů a v koutech oken se kupila vlaš-
tovčí hnízda, a nebýt úzkého proužku kouře, vystupujícího z cihlového komínku a kroutícího se do vývrtky jako na kresbách domků, které školáci čmárají na okraje učebnice, byl by si člověk pomyslel, že je budova neobydlená; pokrm, připravovaný na tomto ohništi, byl jistě hubený, neboť pokuřující vysloužilce by ze své dýmky vydával kouř hustší. Byla to jediná známka života, kterou dům projevovat, tak jako když umírající prozrazuje svou existenci pouze závanem dechu.

Když se člověk opřel o pohyblivé křídlo vstupní brány, které povolilo jen s protestem a otočilo se se zřejmou neochotou na rezivých a vrzajících veřejích, octl se pod gotickou klenbou, starobylejší než ostatní části sídla, a rozdělenou čtyřmi podvalky z modravé žuly, jež se stýkaly v průsečíku na vyčnívajícím kameni, na němž se znovu objevoval – v poněkud méně zchátralém stavu – znak stejný jako ten, který byl vytesaný venku: tři zlatí čápi na azurovém poli, nebo něco podobného, neboť stín klenby neumožňoval dobře je rozeznat. Na zdi byly upevněny plechové

držáky zčernalé od pochodní a železné kruhy, k nimž kdysi přivazovali koně návštěvníků – to se nyní dělo velmi zřídkakdy, soudě podle prachu, který je pokrýval.

Z tohoto krytého portálu, odkud vedly dvoje dveře, jedny k pokojům v přízemí, druhé do sálu, který patrně kdysi sloužil jako sál stráží, se přišlo na smutné, holé a chladné nádvoří, obehnané vysokými zdmi, kde zimní deště zanechaly dlouhé černé pruhy. V koutech nádvoří na rumišti z opadaných říms rostly kopřivy, divoký oves a kerblík, dlažební kameny obrůstala tráva.

Vzadu schodiště s kamenným zábradlím, zdobeným koulemi s hrotem, vedlo do níže položené zahrady. Přelámané a uvolněné schody se houpaly pod nohama nebo je držela pohromadě jen vlákna mechu a drnavce; na zábradlí terasy vyrostl netřesk, ohnice a lomikámen.

Pokud jde o zahradu samu, pozvolna se vracela do stavu houštiny či pralesa. S výjimkou jediného záhonu, kde se šedalo pár hlávek kapusty s žilnatými a jako měděnkou pokrytými listy a kde svítila žlutá sluníčka s černým středem, jejichž přítomnost svědčila o jakémś takémś obdělání půdy, získávala na tomto zanedbaném prostoru příroda nazpět svá práva a smazávala stopy lidské práce, kterou zřejmě ráda přivádí vniveč.

Z neprořezaných stromů čněly na všechny strany rozbujelé větve. Ze zimostrázu, který měl vyznačovat kresbu ornamentů a okraje cestiček, se stala křoviska, neboť se ho už dlouhá léta nůžky ani nedotkly. Semena přivátá větrem nazdařbůh vyklíčila a s úpornou životností, vlastní všem plevelům, měla se k světu na místech, která kdysi zaujímalý pěkné květiny a vzácné rostliny. Ostružiní s trnitými šlahouny přerůstalo z jedné strany stezky na druhou, a když jste procházeli, zachycovalo vás, jako by vám chtělo zabránit jít dál a jako by před vámi skrývalo zdejší tajemství smutku a zpusťování. Osamělost nebývá ráda, když ji někdo zastihne v nedbalkách, a rozsévá kolem sebe nejrůznější překážky.

Kdyby však návštěvník vytrval a bez obavy ze škrábanců houštin a z pohlavků větví šel dál starou stezkou, která se stala nepřístupnější a zarostlejší než lesní pěšina, dospěl by k jakémusi výklenku z drobných kamínků, představujícímu jeskyni. K rostlinám, kdysi dávno zasetým do mezer mezi kameny – kosatcům, mečíkům a černému břechťanu – se připojily další: rdesno, kapradí, psí víno, a to vše viselo jako vousiska

a zpola obrůstalo mramorovou sochu představující jakousi mytologickou bohyni, Floru nebo Pomonu, která kdysi svým půvabem nepochybně dělala čest svému tvůrci, ale teď byla beznosá jako smrt. Chudinka bohyně měla v košíčku místo květin plesnivá a jedovatě vyhlížející houby; však také sama vypadala jako otrávená, neboť tmavý mech jí na těle, kdysi tak bělostném, vytvářel hnědavé skvrny. U jejích nohou se v kamenné nádrži pod nánosem zeleného okřehku rozestírala hnědá louže, pozůstatek dešťů; lví čenich, ještě s námahou rozeznatelný, nedštil už žádnou vodu, neboť ucpané nebo zničené přívody mu žádnou neposkytovaly.

Tento groteskní libosádek, jak se tomu tehdy říkalo, svědčil i při své zbědovanosti o někdejší zámožnosti a uměnímilovnosti bývalých majitelů sídla. Kdyby se ta socha patřičně vyčistila a restaurovala, byl by na ní patrný florentský styl renesance po způsobu italských sochařů, kteří přišli do Francie s mistrem Rouxem nebo Primaticciem, což bylo patrně období, kdy se rodu, nyní zchudlému, dobře dařilo.

Jeskně se opírala o nazelenalou zeď, na níž se ještě proplétaly zbytky přelámaného laťkoví, jež mělo patrně zakrývat zdivo v době jeho vzniku závěsem hustých popínavých rostlin. Tato zeď, sotva viditelná za rozbujelejším loubím přerostlých stromů, uzavírala z této strany zahradu. Za ní se táhla travnatá rovina Land s nízkým a smutným obzorem, posetá vřesovišti.

Když se člověk vracel k hrádku, viděl, že protilehlé průčelí je ještě zbědovanější a zchátralejší než to, které už bylo popsáno, neboť poslední majitelé se snažili zachovat aspoň zdání a soustředili své skrovné prostředky na vnější stranu.

Ve stáji, kam by se pohodlně vešlo dvacet koní, stál hubený koník s vyčnělými kyčlemi, z prázdného žlabu vytahoval žlutými obnaženými zuby pár stébel slámy a občas obracel ke dveřím oko zasazené do důlku, v němž by montfauconské krysy nenašly ani částičku tuku. Na prahu psince podřimoval jediný pes, jako ztracený v kůži, která mu byla příliš velká a kde se ve zplihlých liniích rýsovaly jeho ochablé svaly; čenich měl položený na chudě vycpaném polštáři svých tlapek a byl zřejmě tak zvyklý na opuštěnost tohoto místa, že úplně přestal hlídat, a neznepokojoval se při žádném zvuku, který se ozýval, což jinak psi mívají ve zvyku, i když spí.

Když chtěl člověk vstoupit do obydlí, octl se před obrovským schodištěm s dřevěným zábradlím s vyřezávanými sloupky. Schodiště mělo jen dvě podesty, neboť dům měl pouze dvě poschodí. Až do prvního poschodí bylo kamenné, odtamtud výš pak ze dřeva a cihel. Na stěnách šedivá malba rozmazaná vlhkem, měla pomocí šerosvitu a perspektivy znázorňovat reliéf bohatě zdobené architektury. Dala se na ní ještě rozpoznat řada Herkulů zakončená karyatidou, nesoucí římsu se zdobenými hlavami; z ní se kulatě vinuly festony listí a révy, mezi nimiž prosvítala vybledlá obloha, zabydlená neznámými ostrovy, které zakreslila vnikající dešťová voda. Mezi Herkuly se v namalovaných výklencích pyšnily bysty římských imperátorů a jiných slavných historických osobností; všechno však bylo tak neurčité, tak zašlé, tak zničené, tak rozmazané, že to působilo spíše jako přízrak malby než jako malba skutečná, a že by se o tom mělo mluvit jen stínovými slovy, neboť ta obyčejná jsou pro to příliš hmotná. Ozvěna v tomto prázdném prostoru jako by se divila, že vůbec ještě má opakovat zvuk kroků.

Zelené dveře, na nichž seržová látka zežloutla a držela jen na několika hřebících s opadaným zlacením, vedly do místnosti, která asi sloužila jako jídelna v bájných dobách, kdy se v tomto obydlí jedlo. Veliký trám dělil strop na dvě části, členěné stropními nosníky; výplně bývaly kdysi pokryty vrstvou modré barvy, zanesené teď prachem a pavučinami, neboť smeták pavouky v těchto výškách nikdy nevyrušil. Nad krbem starobylého tvaru se vypínalo paroží jelena desateráka a na stěnách na ztemnělých plátnech visely začazené portréty: šklíbící se kapitáni v pancíři a s přilbicí, která buď ležela vedle nich, nebo ji drželo páže; upírali na vás uhlově černé oči, to jediné, co žilo na mrtvých obličejích; velmoži v sametových sutanách měli hlavu položenou na tvrdě naškrobeném okruží, takže připomínala hlavu Jana Křtitele na stříbrné míse; vznešené vdovy v staromódních úborech, hrůzostrašně bledé, nabývaly pod vlivem rozkladu barev vzezření upírů, čarodějnic a strašidel. Tyto malby pocházely od venkovských mazalů a už samo barbarské provedení jim dodávalo bizarní a úděsný vzhled. Některé byly bez rámu; jiné měly rám s matným a zarudlým zlacením. Všechny měly v rohu rodinný erb a věk zpodobené osoby; ať však bylo udané číslo nízké či vysoké, nebyl patrný žádný podstatný rozdíl mezi všemi těmi hlavami v žlutavém

přísvisitu s černými stíny, se zašlým lakem a pudrovanými prachem. Dvě nebo tři plísni pokrytá plátna působila svými barvami jako rozkládající se mrtvoly a dokazovala, že poslední potomek tohoto šlechtického a bojovného rodu chová naprostou lhostejnost k podobiznám svých vznešených předků. Večer v blikavých odlescích lamp se tato němá a nehybná obrazárna musela změnit v řadu děsivých a zároveň směšných příznaků.

Není nic smutnějšího než takové zapomenuté portréty v opuštěných místnostech: podobizny osob dávno zetlelých v zemi, už samy napůl smazané.

Ve své nynější podobě ty namalované přízraky vhodně zabydlovaly zpustošenou samotu obydlí. Skuteční obyvatelé by se byli v tom mrtvém domě jevili příliš živí.

Uprostřed sálu stál stůl ze zčernalého hrušňového dřeva, s nohami vysoustruhovanými do spirály jako točité sloupky; červotoči v něm nadělali tisíce děr, aniž je kdo rušil v jejich tichém díle. Jemná šedivá vrstva, na níž by se prstem dala psát písmena, pokrývala jeho povrch a dokazovala, že se na něm často neprostírá.

Dva příborníky či kredence ze stejného dřeva, zdobené několika řezbami a zakoupené asi zároveň se stolem ve šťastnějších dobách, stály proti sobě na obou koncích sálu; kameninové nádoby s uraženým hrdlem, nesourodé skleněné předměty a dvě tři jednoduché figurky od Bernarda Palissyho, představující glazurované úhoře, ryby, kraby a mušle na zeleném podkladě, uboze zdobily prázdné poličky.

Pět šest židlí, potažených sametem, který snad kdysi býval sytě růžový, jemuž však léta a užívání dodaly špinavě ryšavý odstín, ztrácelo vycpávku trhlinami v látce a belhalo se na lichých nohách jako kulhaví žoldněři po návratu z bitvy. Nebylo by moudré se na ně posadit, ledaže by si na ně sedl duch; a patrně tyto židle sloužily jen tehdy, když za dlouhých zimních nocí, tak vhodných pro hostiny strašidel, předkové opustili své rámy a zasedali k rokování u prázdného stolu, kde u imaginární večere spolu hovořili o úpadku rodu.

Z této místnosti se vcházelo do jiné, poněkud menší. Stěny tu zdobila flanderská tapisérie, jakým se říká „verdura“. Ať však to slovo tapisérie ve vás nevzbudí představu nějakého nepatřičného přepychu. Byla opotřebovaná, otrhaná, vybledlá; roztržené okraje tvořily sto mezer a látka

držela jen na několika nitkách a spíše silou zvyku. Vybledlé stromy byly na jedné straně modré a na druhé žluté. Volavka, stojící na jedné noze mezi rákosím, značně utrpěla od molů. Vlámský statek se studnou obrostlou chmelem nebyl už skoro k rozpoznání a na bledé tváři lovce, číhajícího na divoké kachny, si zachovala původní barvu jen rudá ústa a černé oko, jejichž odstín byl patrně trvanlivější než ostatní, takže to vypadalo jako voskově bledá mrtvola, které někdo načervenil ústa a zvýraznil obočí. Mezi zdí a uvolněnou tkaninou si pohrával vzduch a modeloval na ní podezřelé vypoukliny. Kdyby byl v této místnosti pobýval Hamlet, princ dánský, byl by tasil meč a zapíchl Polonia za tapisérii s výkřikem: „Krysa!“ Tisícero drobných zvuků, nepostřehnutých šramotů samoty, které ještě zdůrazňují ticho, znepokojovalo ucho i ducha návštěvníka, který byl natolik smělý, že pronikl až sem. Myši hladově ukusovaly pár žmolků vlny na rubu osnovy. Červotoči provrtávali dřevo trámů jako pilníkem a na deskách ostění vyťukávaly čas hodiny smrti.

Občas nečekaně zapraskal nějaký kus nábytku, jako by se znučená samota protahovala v kloubech, takže jste sebou bezděky nervózně trhli. Jeden kout místnosti zabíralo lože s točenými sloupky, uzavřené závěsy z polohedvábneho brokátu, přežehnutého ve všech záhybech; jeho zelenobílý květinový vzor splýval v jediném žlutavém odstínu; člověk by se neodvážil závěs odtáhnout, aby tam ve tmě nenašel nějakého schouleného skřeká nebo nějakou ztuhlou postavu, jíž se pod bílým prostěradlem rýsuje špičatý nos, vystouplé lícní kosti, sepjaté ruce a nohy trčící vzhůru jako u soch na hrobkách; tak rychle nabývají nadpřirozeného vzhledu věci určené pro člověka, jichž žádný člověk nepoužívá. Dalo by se také předpokládat, že tam spí staletým spánkem nějaká mladá zakletá princezna, nějaká Šípková Růženka, ale záhyby spadaly příliš ztuhle, pochmurně a tajuplně, než aby připustily jakoukoli galantní myšlenku.

Stůl z černého dřeva s měděným vykládáním, zakalené zrcadlo, jemuž vymizel cínový amalgam, asi z únavy nad tím, že neobráží žádnou lidskou tvář, křeslo s vyšíváním potahem, dílo trpělivosti a volných chvil, dovedené k zdárnému konci kterousi prabábou, z něhož se však dalo rozeznat už jen pár stříbrných nitek mezi vybledlou vlnou a hedvábím – to vše doplňovalo zařízení pokoje, který by byl jakžtakž obyvatelný pro muže nebojícího se duchů ani přízraků.

Obě tyto místnosti odpovídaly oněm dvěma nezabedněným oknům v průčelí. Bledé a nazelenalé světlo pronikalo matnými tabulkami, které byly naposledy čištěny nejméně před sto lety a které vypadaly jako pocínované zvenčí. Veliké záclony, zkrabatělé v záhybech, které by se roztrhly, kdyby je někdo chtěl posunovat po zrezivělé tyči, tlumily ještě soumravné světlo a zvyšovaly tesknotu tohoto místa.

Když člověk otevřel dveře vzadu v tomto posledním pokoji, octl se rovnou ve tmě, vstupoval do prázdna, temnoty a neznáma. Pozvolna však oko uvykalo stínu protínanému několika bledými pruhy, které pronikaly mezi spárami prken, ucpávajících okna, a nejasně rozeznávalo řadu zchátralých místností s rozestouplou podlahou, posetou rozbitými okenními tabulkami, se stěnami holými nebo napůl pokrytými cáry roztrpěných tapet, se stropem odhalujícím latě a umožňujícím přístup dešťové vodě, velice vhodným pro sněmy krys a valná shromáždění netopýrů. Na některá místa by nebylo bezpečné šlápnout, neboť podlaha se pod nohou vzdouvala a prohýbala, ale nikdo se nikdy nepouštěl do této Thebaidy stínu, prachu a pavučin. Už na prahu vám zavanul do nosu pach plísně a zániku, vlhký a černý chlad sklepení, jako kdyby člověk nadzdvihl kámen hrobky a naklonil se nad její ledovou temnotou. A vskutku, rozpadala se tu pomalu v prach mrtvola minulosti, v těchto místnostech, kam přítomnost nikdy nevzkročila, kde spaly roky, houpající se jako ve visuté síti na šedivých pavučinách v koutech. Nahoře na půdě sídlili přes den sýčkové, kavky a výři, co mají uši z peří, kočičí hlavy a kulaté fosforeskující zorničky. Střecha, nejméně na dvaceti místech probořená, umožňovala volný přílet i odlet těmto milým ptákům, kterým tu bylo právě tak dobře jako ve zříceninách Montlhéry nebo hradu Gaillard. Každý večer vyletovalo zaprášené hejno s křikem a vřískotem, jenž by jistě vystrašil pověřivé, a letělo si do dálky hledat potravu, kterou by v této hladomorně nenašlo.

Místnosti v přízemí neobsahovaly nic než půl tuctu otepí slámy, kukuřičné šustí a několik kusů drobného zahradnického nářadí. V jedné z nich ležel slammík naplněný suchým kukuřičným listím, s pokrývkou z rezně vlny, patrně lůžko jediného sloužícího v sídle.

Jelikož je čtenář jistě už unaven touto obchůzkou po místech samoty, bídy a chátrání, zavedme ho do jediné místnosti opuštěného hradu, kde bylo as-

poň trochu života, totiž do kuchyně, jejíž ohniště vypouštělo k nebi ten lehký bělavý obláček, o němž jsme se zmínili při popisu hrádku zvenčí.

Slabý oheň olizoval žlutými jazyky plát ohniště, občas dosáhl až ke dnu litinového kotlíku, zavěšeného na háku nad ohništěm, a jeho slabé odlesky vytvářely ve stínu načervenalá světélka na okraji dvou tří hrnců, zavěšených na zdi. Světlo, které pronikalo širokým sopouchem, stoupa-
jícím přímo bez ohybu ke střeše, dopadalo v modravých odstínech na popel a působilo, že oheň vypadal bledší, takže se zdálo, jako by v tom chladném ohništi mrzl i sám plamen. Nebýt pokličky, bylo by do kotlíku přšelo a polévku by zředil déšť.

Ohřívána voda konečně začala bublat a kotlík chrčel do ticha jako astmatik: pár kapustových lupenů překypujících v pěně naznačovalo, že ob-
dělaná část zahrady přispěla k přípravě této více než spartánské šlichty.

Starý černý kocour, hubený a vypelichaný jako nepoužívaný rukáv-
ník, seděl na zadku u ohně tak blízko, jak jen to šlo, aby si nepřipálil vou-
siska, a upíral na kotlík zelené oči prořáté zřítelnicemi ve tvani I s vý-
razem zaujaté bdělosti. Měl uši přistřižené těsně u hlavy a ocas uříznutý
u kořene, takže vypadal jako japonské chiméry, které se dávají do vitríny
mezi jiné kuriozity, nebo jako ta fantastická zvířata, kterým čarodějnice
letící na sabat svěřují míchání v kotlících, kde se vaří jejich lektvary.

Vypadalo to, jako by ten kocour, sám a sám v kuchyni, vlastnoručně
vařil polévku, a jako by snad také prostřel na dubový stůl talíře se ze-
lenými a červenými kyticemi, cínový pohárek, který asi cídil vlast-
ními drápy, tak byl poškrábaný, a kameninový hrnek, na němž se hrubě
v modrých čárách rýsoval týž znak jako na portálu, na svorníku klenby
a na portrétech.

Kdo měl zasednout k tomuto skromnému stolu, prostřenému v sídle
bez obyvatel? Snad rodinný duch domu, genius loci, věrný domácí skří-
tek, a černý kocour s hluboce tajuplným okem čekal na jeho příchod, aby
mu s ubrouskem na tlapce posloužil.

Kotlík stále vřel a kocour zůstával nehnutě na svém stanovišti jako hlídka,
kterou zapomněli vystřídat. Konečně se ozvaly kroky: těžké a pomalé
kroky starého člověka. Zaharašilo úvodní zakašláni, zaskřípala zástrčka
u dveří a do kuchyně vstoupil drobný muž, napůl venkovan a napůl sluha.

Když se nově příchozí objevil, černý kocour, který na něj byl zřejmě už

dlouho zvyklý, opustil popel ohniště a šel se mu přátelsky otřít o nohy; nahrbil hřbet, vytahoval a zatahoval drápky a vypouštěl z hrdla to chraplavé mručení, které je u kočičího rodu známkou nejvyšší spokojenosti.

„No dobrá, dobrá. Belzebube,“ řekl stařík a sklonil se, aby dvakrát, třikrát přešel mozolnatou rukou přes opelichaný hřbet, aby ve zdvořilosti nezůstal pozadu za zvířetem: „Já vím, že mě máš rád, a můj ubohý pán a já jsme tu natolik sami, že nejsme necitelní k přichylnosti zvířete, které sice nemá duši, ale přesto asi člověku rozumí.“

Po skončení těchto vzájemných zdvořilůstek vykročil kocour před mužem a vedl ho směrem k ohništi, jako by mu chtěl předat velení nad kotlíkem, na který pohlížel s hladovou dychtivostí, jež byla velice dojemná. Belzebub totiž začínal stárnout, měl méně bystrý sluch, méně pronikavý zrak, méně hbitou tlapku, než míval kdysi, a možností, jež mu dříve dával lov myši a ptáků, značně ubývalo; proto také nespouštěl zřítelnice z připravovaného pokrmu, z něhož, jak doufal, dostane stůj díl a nad nímž si už předem olizoval pysky. Pierre – tak se starý služebník jmenoval – vzal otýpku chrastí a hodil ji na skomírající oheň; větvičky zapraskaly a zkroutily se a po chvíli vzplanul živý, jasný plamen a za salvy jisker vyrazil proud dýmu. Vypadalo to, jako by tu ohniváci začali dovádět a tančili sarabandu v plamenech. Nějaký chudák dýchavičný cvrček, rozradostnělý tím teplem a světlem, se dokonce pokusil udávat rytmus svým bubínkem, ale nepodařilo se mu to a vydával jen ochraptělé cvrkání.

Pierre se posadil na dřevěnou stoličku vedle Belzebuba pod kryt krbu ozdobený starým lambrekýnem ze zeleného, zubovitě vystřiženého serže, zažloutlého od kouře.

Odlesk ohně mu osvětloval tvář, kterou léta, slunce, vzduch a nečas osmahly a vyudily do hněda, takže byl temnější než karibský indián; několik pramínek bílých vlasů, deroucích se zpod modré čapky a přilehlých ke skráním, zdůrazňovalo ještě cihlové odstíny snědé pleti; černé obočí kontrastovalo se sněhobílým vlasem. Jako většina Basků měl podlouhlý obličej a nos jako zoban dravého ptáka. Hluboké příčné vrásky, podobající se ránám šavlí, mu brázdily tváře odshora dolů.

Jakási livrej s vybledlými prýmky, jejíž barvu by asi neurčil ani malíř z povolání, mu napůl zakrývala jelenicovou vestu, oblýskanou a zčer-

nalou na místech, kde se o ně kdysi dřel pancíř, což na žlutém podkladu kůže vytvářelo skvrny podobné těm, jež se zelenají na bříšku odležené koroptve; Pierre totiž býval vojákem a zbytky své vojenské výstroje používal v občanském oblečení. Pološiroké nohavice ukazovaly osnovu i útek látky tak řídké jako kanava na vyšívání a bylo nemožné uhodnout, zda byly ze sukna, serže či z jiné tkaniny. Jakákoli chlupatost už z těchto lysých kalhot dávno vymizela; žádný eunuch neměl nikdy hladší bradu. Slabá místa upevňovaly dosti zřetelné záplaty, provedené rukou navyklou držet spíše meč než jehlu, a dokazující snahu vlastníka tohoto oděvu prodloužit jeho trvání až na nejzazší mez. Tyto věkovité kalhoty, podobně jako Nestor, přežily tři generace; lze se s velkou pravděpodobností domnívat, že byly původně červené, ale tento důležitý bod není nezvratně dokázán.

Jako obuv sloužily Pierrovi provázkové podešve připevněné modrými tkanicemi k vlněným punčochám s ustřiženým spodkem; připomínaly španělské alpargatas, konopné střevíce. Tyto jednoduché koturny byly patrně zvoleny jakožto levnější než střevíce s třapcem nebo boty s padacím mostem; neboť i v těch nejdrobnějších detailech staříkova oblečení, a dokonce i v jeho chmurně rezignovaném postoji, se zračila strohá, chladná a čistotná chudoba. Opíral se zády o vnitřní stěnu ohniště, nad kolenem měl sepaté červené ruce s fialovým žilkováním, jako mívají na podzim listy vinné révy, a tvořil tak nehybný protějšek kocouru Belzebubovi, přikrčenému proti němu v popelu a sledujícímu zaujatě s hladovým a zbědovaným výrazem dýchavičné bubláni kotlíku.

„Mladý pán dnes dlouho nejde,“ zamumlal Pierre, když viděl žlutými začouzenými tabulkami jediného okna, jež osvětlovalo kuchyni, jak bledne a hasne poslední světelný pruh zapadajícího slunce na obloze pokryté těžkými dešťovými mraky. „Jaké potěšení může mít z toho, že se takhle sám prochází po kraji? Pravda, tenhle hrad je tak smutný, že se člověk jinde nemůže nudit víc.“

Vtom se radostně ozvalo chraptivé zaštekání; ve stáji zabušil kůň nohou o zem a řetěz, jímž byl přivázán, zadrnčel o kraj žlabu; černý kocour přerušil skrovnou toaletu, kterou prováděl tak, že si předem nasliněnou tlapkou otíral tváře a hlavu nad přistřiženými ušima, a jakožto láskyplné a zdvořilé zvíře, které zná své povinnosti a plní je, udělal několik kroků ke dveřím.

Dveře se otevřely; Pierre vstal, uctivě smekl čapku a nově příchozí vstoupil do místnosti; před ním šel starý pes, o němž jsme již mluvili: snažil se vyskakovat a vzhledem k těžkopádnosti stáří těžce dopadal zpátky na zem. Belzebub neprojevoval vůči Mirautovi nevraživost, kterou zpravidla jeho příbuzní projevují psímu rodu. Naopak, hleděl na něj velice přátelsky, hrbil hřbet a kroutil očima. Bylo vidět, že se znají už ne jeden rok a že si často v této samotě dělají společnost.

Baron Sigognac, neboť ten, kdo vstoupil do kuchyně, byl opravdu pán tohoto zpusťšeného sídla, byl mladý muž asi pětadvacetiletý nebo šestadvacetiletý, třebaže by ho při prvním pohledu člověk považoval za staršího, jak vážně a přísně vypadal. Pocit bezmocnosti, který vyplývá z chudoby, zaplašil z jeho tváře veselí a odvál ten jarní pel, který sameťovou hebkostí zdobí mladé tváře. Pod ztrápenýma očima měl už tmavé kruhy a propadlé tváře dost silně zvýrazňovaly vyčnělé lícní kosti; kníry, místo aby se švihácky kroutily vzhůru, chýlily špičky dolů a vypadaly, jako by plakaly u jeho smutných úst; nedbale učesané vlasy spadaly v černých praménkách podél bledé tváře s nedostatkem koketnosti, jaký bývá vzácný u mladíka, který by mohl být považován za velmi hezkého, a svědčily o tom, že se naprosto vzdal jakékoli snahy se líbit. Skrývaný žal vryl bolestivé rysy na tvář, kterou by troška štěstí učinila půvabnou a odhodlanou, v tomto věku přirozená, na ní zřejmě ustupovala před zlým osudem, s nímž mladík marně bojoval.

Ačkoli byl mladý baron pružný a spíše statnější než slabé konstituce, pohyboval se s netečnou pomalostí, jako někdo, kdo už dal vale životu. Gesta měl ospalá a neživá, držení ochablé, a bylo vidět, že mu je úplně jedno, kde je a co se děje.

Na hlavě měl starý šedavý širák, celý zboulovaťělý, pomačkaný a příliš velký; spadal mu až k obočí a nutil ho zdvihat nos, aby pořádně viděl. Péro, tak prořídle, že vypadalo jako rybí páteř, se přizpůsobovalo širáku, s patrnou snahou vytvořit jakýs takýs chochol, vzadu však zase zplihlo dolů, jako by se samo za sebe stydělo. Límeček ze starobylé krajky, jejíž všechny otvory nevznikaly obratností toho, kdo ji vyráběl, a již leťitost přidala nejednu díru, měl přehnutý přes kabátec; ten, soudě podle volných záhybů, byl strážěn na muže většího a silnějšího, než byl drobný baron. Rukávy kazajky mu překrývaly ruce jako rukávy kutny, a vysoké

boty, opatřené železnými ostruhami, mu sahaly až po břicho. Tyto ne-sourodé kusy patřivaly jeho nebožtíkovi otci, který zemřel před několika lety; syn po něm nosil různé oblečení, zralé pro vetešníka už v době úmrtí původního majitele. Takto postrojen, v šatech snad velice módních na začátku panování minulého krále, vypadal mladý baron směšně a zároveň dojemně: člověk by ho byl mohl považovat za jeho vlastního dědečka. Přestože choval k otcově památce veškerou synovskou úctu a často mu vstoupily slzy do očí, když si navlékal ty drahé relikvie, v jejichž záhybech jako by ještě utkvívaly pohyby a postoje starého šlechtice, neoblékal se mladý Sigognac do otcovy garderoby proto, že by se mu líbila. Neměl nic jiného na sebe a byl svého času šťastný, když na dně truhly vydoloval tuto část svého dědictví. Z šatů z období dospívání vyrostl a staly se mu těsné. V otcových se aspoň cítil volně. Venkovánům, navyklým vážit si jich na těle starého barona, nepřipadaly směšně na mladém, a zdravili je se stejnou uctivostí; neviděli trhliny na kabátci, právě tak jako neviděli oprýskaná místa na hradě. Ať byl Sigognac sebechudší, byl v jejich očích stále pán, a úpadek rodu na ně nepůsobil tak, jako by působil na cizí; přesto to byla dosti groteskní a melancholická podívaná, když projížděl mladý baron ve starých šatech na starém koni, provázený starým psem, jako ten Rytíř smrti na Dürerově rytině.

Baron laskavým pohybem ruky odpověděl na Pierrův uctivý pozdrav a pak se mlčky posadil ke stolu.

Sluha sňal kotlík z háku, vylil jeho obsah na chléb předem nakrájený do prosté kameninové misky, kterou postavil před barona; byla to kapustová polévka se slaninou, lidové jídlo, které se dodnes v Gascogni jídá; potom vyndal ze skříně hranatý kus rosolu, chvějící se na ubrousku posypaném kukuřičnou moukou a přinesl ho na stůl na prkénku, které jej přidržovalo. Tento místní pokrm a polévka omaštěná slaninou – odcizenou snad z pasti na myši, tak byla maličká – tvořily baronovu prostou večeři; jedl s roztržitým výrazem mezi Mirautem a Belzebubem, kteří oba u vytržení a se zdviženým čenichem seděli každý na jedné straně jeho židle a čekali, až spadne nějaký drobek z hostiny. Občas hodil baron Mirautovi kousek chleba, který otřel o plátek slaniny, aby mu dodal aspoň vůni masa, a pes ho ani nenechal dopadnout na zem. Kůže připadla kocourovi a ten projevil spokojenost

jemným mručením – natáhl také dopředu tlapku s vytaženými drápky, jako by se chystala bránit kořist.

Po této hubené hostině se baron zřejmě ponořil do bolestných úvah nebo alespoň zaměstnával mysl věcmi nijak příjemnými. Miraut položil hlavu pánovi na koleno a upíral na něj oči modravě zakalené stářím, jimiž však jako by se snažila proniknout jiskra inteligence téměř lidské. Člověk by řekl, že chápe baronovy myšlenky a že se snaží projevit mu sympatii. Belzebub rozezněl svůj kolovrátek stejně hlasitě jako pradlena a občas žalostně zamňoukl, aby na sebe upoutal baronovu ztracenou pozornost. Pierre stál opodál nehybně jako ty vysoké žulové sochy, jaké vídáme u portálu katedrál; respektoval pánovo snění a tiše čekal, až mu udělí nějaký příkaz.

Mezitím se setmělo a v koutech kuchyně se nakupily velké stíny jako netopýři, kteří se zavěšují v rozích zdí za prsty svých blanitých křídel. Zbytek ohně, oživovaný poryvy větru zalétajícího do komína, ozařoval neobvyklými odlesky skupinku u stolu s jakousi smutnou důvěrností, která ještě zdůrazňovala tesknou osamělost hradu. Z rodu kdysi mocného a zámožného zbýval jen jediný osamělý potomek, bloudivý jako stín v tomto sídle svých předků; z početného služebnictva zůstal jen jediný nenahraditelný sluha, sloužící pánovi z oddanosti; ze smečky třiceti honičích psů přežíval jen jediný, téměř slepý a šedivý stářím; a duší opuštěného příbytku byl černý kocour.

Baron pokynul Pierrovi, že se chce odebrat do svého pokoje. Pierre se sehnul k ohništi a zapálil borovou větev potřenou pryskyřicí, což byla jakási úsporná svíčka, jakých používali chudí venkované, a vykročil před svým mladým pánem; Miraut a Belzebub se připojili k průvodu: kouřící svit pochodně roztrásl vybledlé fresky na stěnách schodiště a propůjčoval zdání života začazeným portrétům v jídelně, takže se zdálo, jako by jejich strnulé oči vrhaly lítostivý pohled na potomka.

Když došli do fantastické ložnice, kterou jsme už popsali, zažehl starý služebník měděnou lampičku s kahanem, jehož knot se kroutil v oleji jako tasemnice v lihu vystavená na odív u apatykáře, a potom v Mirautově doprovodu odešel. Belzebub, který se těšil přístupu do ložnice, se uvelebil na křesle. Baron klesl na druhé, znaven samotou, nečinností a nudou.

Jestliže pokoj vypadal jako dostaveníčko duchů už za dne, bylo to ještě mnohem horší večer, v pochybném světle lampy. Tapisérie nabývala mrtvolně bledých odstínů a lovec na tmavozeleném pozadí vypadal v tomto osvětlení jako opravdový. S namířenou arkebuzou připomínal vraha cíhajícího na oběť a jeho rudá ústa ještě podivněji vynikala na bledém obličejí. Připomínala ústa upíra potřísněná krví.

Lampa ve vlhkém prostředí prskala a vrhala v přestávkách silnější záblesky světla, vítr po chodbách kvílel jako varhany a z opuštěných místností se ozývaly podivné a děsivé zvuky.

Počasí se zhoršilo a velké kapky deště, hnané větrem, pleskaly o okenní tabulky, jež se třásly v olověných rámečcích. Občas se zdálo, že tabulky povolí a rozevrou se, jako by na ně zvenku někdo plnou vahou tlačil. To se vichřice kolenem opírala o křehkou překážku. Občas také, aby se v této harmonii ozvala ještě další nota, některá ze sov uhnížděných pod krovem, zanaříkala jako vražděné dítě, nebo, podrážděná světlem, s velikým tlukotem křídel narazila na okno.

Pán toho smutného sídla, navyklý na tyto chmurné symfonie, tomu nevěnoval žádnou pozornost. Pouze Belzebub, s neklidem vlastním kočičmu rodu, zastříhal při každém zvuku pahýly uší a upřeně se zahleděl do tmavých koutů, jako by tam zorničkami, které vidí líp v noci, spatřil něco, co lidské oko nepostřehne. Tento vizionářský kocour s d'ábelským jménem a d'ábelskou tváří by jistě vylekal někoho méně odvážného, než byl baron; vypadal totiž, jako by znal mnoho věcí, o nichž se dozvěděl při svých nočních toulkách po podkroví a neobývaných místnostech hradu; jistě nejednou zažil na konci některé chodby setkání, po nichž by člověku zbělely vlasy na hlavě.

Sigognac vzal ze stolu drobnou knížku, na jejíž zašlé vazbě byl vytlačen znak jeho rodu, a začal v ní netečně obracet listy. I když očima přesně sledoval řádky, mysl mu tékala jinde anebo se jen chabě zajímala o Ronsardovy zamilované ódy a sonety, přestože měly tak krásné rýmy a učeně obnovovaly některé vymoženosti, přejaté od Řeků. Po chvíli knihu odhodil a začal si pomalu rozepínat kabátec jako člověk, kterému se nechce spát a který nakonec přece ulehne, protože neví, co by dělal, a chce se pokusit utopit nudu ve spánku. Jak smutně se sypou zrnka prachu v přesýpacích hodinách za černé deštivé noci, v zpustošeném hradě

obklopeném mořem vřesu, kde v okruhu deseti mil není jediná živoucí bytost!

Mladý baron, poslední výhonek rodu Sigognaců, měl opravdu mnoho důvodů k melancholii. Jeho předkové se zruinovali různými způsoby: hazardní hrou, válkami nebo marnivou touhou upoutat na sebe pozornost, takže jedna generace odkazovala druhé dědictví čím dál hubenější. Léna, usedlosti, dvorce a půda, které patřily k hradu, odešly kus po kuse; a poslední Sigognac po neslýchaném úsilí pozvednout stav rodinného jmění – úsilí bezvýsledném, neboť je pozdě ucpávat otvory v lodi, když se loď potápí – zanechal synovi jen toto oprýskané sídlo a několik jiter neúrodné půdy, která je obklopovala, vše ostatní bylo nutno ponechat věřitelům a židům.

Dítě tedy houpala hubenýma rukama bída a jeho ústa sála u vyschlých prsů. V útlém mládí ztratil hoch matku, která v tom zchátralém hradě umřela steskem v představách, jaká bída později dolehne na jejího syna a znemožní mu jakékoli uplatnění; nepoznal tedy něžné pohlazení a laskavou péči, která obklopuje děti i v těch nejméně štěstných rodinách. Starostlivá péče otce, kterého přesto postrádal, se projevovala jen občasnými kopanci do zadku nebo příkazem, aby mu napráskali. V tomto okamžiku se nudil tak, že by byl býval rád dostal třeba i jedno z těch otcovských naučení; neboť kopanec otce synovi je koneckonců přece jen lidský vztah, a za ta čtyři léta, kdy baron odpočíval pod deskou náhrobku rodu Sigognaců, žil mladý muž v hluboké osamělosti. Jeho mladé hrdosti se přičilo objevovat se na slavnostech a lovech venkovské šlechty bez výstroje odpovídající jeho stavu.

A vskutku, co by byli lidé řekli, kdyby spatřili barona ze Sigognaců postrojeného jako nějaký trhan z Hostiere nebo česač jablek z Perche? Tato úvaha mu rovněž zabránila, aby nabídl své služby některému knížeti. Proto také se mnoho lidí domnívalo, že Sigognacové vymřeli, a zapomnění, které vyrůstá nad mrtvými rychleji než tráva, se rozhostilo nad tímto kdysi významným a mocným rodem; a jen velmi málo lidí vědělo, že výhonek této zchudlé rodiny dosud žije.

Již nějakou dobu se zdálo, že Belzebub je neklidný; zdvihal hlavu, jako by věřil něco znepokojivého; vztyčil se u okna a opíral tlapky o tabulky, pokoušeje se proniknout noční temnotou, pruhovanou rýhami deště; čenich se mu krčil a třásl.

Zakrátko se do ticha dlouze rozštěkal Miraut a potvrdil tak kocourovu pantomimu; v okolí hrádku, zpravidla tak tichém, se rozhodně něco dělo.

Miraut štěkal dál s veškerou energií, jakou mu dovovalo chronické ochraptění. Baron si zase zapnul plášť, který si chtěl svléknout, a postavil se, aby byl připraven na vše, co se může stát.

„Co je tomu Mirautovi, že tropí takový rámus, on, který vždycky po západu slunce zalehne v boudě na slámu a spí jako pes Šípkové Růženky? Že by se tu někde kolem zdí potuloval vlk?“ řekl mladý muž a opásal se mečem s těžkým železným košem, který sňal ze stěny a jehož opasek zapnul na poslední díрку, neboť kožený řemen střižený na starého barona by byl syna obtočil dvakrát.

Ozvaly se tři dosti prudké a pravidelné údery na bránu a probudily kvílivou ozvěnu v prázdných pokojích.

Kdo to může v tuto hodinu rušit opuštěnost sídla a noční ticho? Který nerozumný cestovatel klepe u brány, jež se už tak dávno neotevřela žádnému hostu, ne snad pro nezdvořilost pána domu, ale pro nedostatek návštěvníků?

Kdo žádá o přijetí v této krčmě hladu, v tomto valném shromáždění pústu, v tomto příbytku bídy a nedostatku?

II

THESPIDOVA KÁRA

Sigognac sestoupil po schodech a rukou přitom chránil lampu před sprůvanem, který ji hrozil zhasnout. Odlesk plamene prostupoval jeho hubenými prsty a barvil je průzračnou červení; takže ačkoli byla noc a za mladíkem se místo zářivého slunce ubíral černý kocour, přesto si zasloužil přívlastek, kterého dobrý starý Homér používá pro prsty Aurořiny.

Odsunul závoru u brány, pootevřel pohyblivé křídlo a octl se proti postavě, k jejíž tváři pozdvihl lampu. Osvětlen tímto paprskem vyvstal ze stínu dosti groteskní obličej: ve světle a v dešti se zaleskla lebka barvy žlutklého másla. Šedivé vlasy, přilehlé ke skráním, nos kardinálsky zfiarovělý od zářijové plískanice, celý posázený uhříky a skvící se mezi nestejně zbarvenými očky pod huňatým a podivně černým obočím jako boule, splasklé tváře vínových odstínů protkané červenými žilkami, ústa s tlustými rty pijana a satyra, brada s bradavicí, z níž trčelo několik chlupů drsných a tuhých jako štětiny kartáče – to vše vytvářelo celkovou podobu, která by si zasloužila být vytesána jako výzdoba pod římsu Pont-Neuf v Paříži. Určitá duchaplná dobrosrdečnost zmirňovala málo přívětivý dojem, který tyto rysy mohly na první pohled vzbudit. Vějířky vrásek u očí a koutky úst vytažené k uším naznačovaly ostatně snahu o půvabný úsměv. Tato panákovská hlava servírovaná na pochybně bílém okruží čněla na těle navlečeném v černé haleně, jež bylo skloněno do oblouku v přehnaně zdvořilé pokloně.

Když se tato burleskní osobnost doklaněla, předešla otázce, jež se už vytvořila baronovi na rtech, a lehce emfatickým, krasořečnickým tónem se ujala slova:

„Račte odpustit, vznešený hradní pane, že přicházím klepat na fortnu vaší tvrze sám, aniž přede mnou kráčí páže či trpaslík troubící na roh, a to ještě v hodinu tak pozdní. Nouze nezná ohledů a nutí i nejzdvořilejší, světa znalé lidi k prohřeškům proti dobrému chování.“

„Co si přejete?“ přerušil ho dost úsečně baron, jemuž se chlapíkovo krasořečnění nezamlouvalo.

„Pohostinství pro sebe a své kamarády – prince a princezny, Leandry a Isabely, doktory a kapitány, kteří jezdí od městyse k městu na káře Thespidově, kterýžto vůz, tažený voly po antickém způsobu, právě zapadl do bahna několik kroků od vašeho hradu.“

„Rozumím-li vám dobře, jste potulní komedianti na zájezdu a sjeli jste ze správné cesty?“

„Má slova by se nedala objasnit lépe,“ odpověděl herec, „a mluvíte jako kniha. Smím doufat, že Vaše Blahorodí vyhoví mé žádosti?“

„I když je můj příbytek značně zchátralý a není tu mnoho, co bych vám mohl nabídnout, bude vám tu přece o něco lépe než venku v tom lijáku.“

Pedant, neboť to byla patrně postava, kterou představoval v divadelní společnosti, se uklonil na znamení souhlasu.

Během jejich rozmluvy vstal Pierre, probuzený Mirautovým štěkotem, a přišel za pánem dolů k bráně. Když se dozvěděl, oč jde, rozsvítil lucernu a všichni tři zamířili k vozu, zapadlému do bláta.

Leandr a Fanfarón tlačili kolo a král píchal voly svou dýkou z tragédie. Ženy zahalené do plášťů lamentovaly, vzdychaly a občas vykřikovaly. Nečekaná posila, a hlavně Pierrovy zkušenosti zakrátko pomohly vozu překonat špatné místo, a ten pak, dopravený na pevnější půdu, dojel do hradu, projel pod gotickou klenbou a zůstal stát na nádvoří.

Vypřažené voly zavedli do stáje k bílému koníkovi; herečky seskočily z vozu, přičemž se jim nadouvaly krabaté sukně, a vedeny Sigognacem, vystoupily nahoru do jídelny, nejobyvatelnější místnosti v domě, Pierre našel v dřevníku otep dříví a pár otýpek roští; hodil je do krbu, kde ve-sele vzplály. Ačkoli byl teprve začátek podzimu, bylo třeba trochu ohně,

aby dámám usušil vlhké šaty; noc byla ostatně chladná a vítr hvízdal rozpojenými prkny ostění této neobývané místnosti.

Herci, třebaže si při svém kočovném životě zvykli na nejrozmanitější příbytky, hleděli udiveně na toto podivné sídlo, které lidé zřejmě už dávno přenechali duchům a kde se bezděky vynořovaly představy tragických příběhů; nicméně jakožto osoby dobře vychované nedávali na jevo úděs ani překvapení.

„Mohu vám poskytnout jen příbory,“ řekl mladý baron, „v mé špižárně není ani tolik jídla, aby se z toho nasytila myš. Žiji v tomto sídle sám, nikdy mě nikdo nenavštěvuje a vidíte sami, aniž bych vám to musel říkat, že blahobyť tu není domovem.“

„Na tom nezáleží,“ odpověděl Pedant. „I když nám na divadle servírují papírová kuřata a láhve ze soustruhovaného dřeva, dbáme na to, abychom se v běžném životě sytili výživnější krmí. Ta dutá drubež a ty imaginární nápoje by dobře nesvědčily našim žaludkům, a já, jakožto zásobovatel naší divadelní společnosti, mám vždycky stranou nějakou tu bayonskou šunku, nějakou tu dobrou srnčí paštiku a telecí ledvinu, a k tomu tucet lahví bordeauxského a cahorského vína.“

„Dobře řečeno, Pedante,“ zvolal Leandr. „Dojdi pro zásoby, a jestli pan velmož dovolí a ráčí-li povečeřet s námi, upravíme stůl k hostině tady. Je tu v kredencích dost nádobí a dámy mohou prostřít.“

Na souhlasné příkývnutí barona, celého popleteného z toho dobrodružství, vstaly Isabela a donna Serafína, sedící až dosud u krbu, a rozložily talíře po stole, který Pierre předtím utřel a pokryl starým opotřebovaným, leč bílým ubrusem.

Pedant se brzy zase objevil s košíkem v každé ruce a vítězoslavně postavil doprostřed stolu tvrz z paštiky, s plavým a zlatým opevněním; ve svých zdech chovala posádka křepelek a koroptví. Tuto gastronomickou pevnost obklopil šesti lahvemi pro službu v předpolí: ty bylo třeba zdat, než se mohla tvrz dobýt. Uzený volský jazyk a kus šunky dotvořovaly symetrii.

Belzebub, který se usadil nahoře na kredenci a zvědavě sledoval očima tyto neobvyklé přípravy, snažil se přivlastnit si aspoň čichem všechny ty výtečné věci, bohatě rozložené po stole. Jeho lanýži podobný nos zhluboka vdechoval voňavé výpary; zelené zorničky se mu radostně třpytily

a po bradě se mu z dychtivosti táhl stříbrný proužek slin. Byl by se rád přiblížil ke stolu a zúčastnil se těch gargantuovských hodů, tak nezvyklých v poustevnické střídmosti tohoto domu; pohled na tolik nových tváří ho však děsil a jeho mlsnost bojovala se zbabělostí.

Fanfarón, jemuž se svit lampy nezdál dost zářivý, šel do vozu pro dva divadelní svíčky ze dřeva obaleného zlaceným papírem – v každém bylo po několika svíčkách, a tato posila opatřila dosti nádherné osvětlení. Tyto svíčky, připomínající tvarem sedmiramenné svíčky z Písma, se zpravidla umísťovaly na svatební oltář při závěrečné scéně ve výpravných kusech nebo na hodovní stůl v Marianně od Maireta a v Tristanově Herodiadě.

V jejich svitu a ve svitu planoucího roští nabyla mrtvá místnost trochu života. Slabě ruměné záblesky zbarvovaly bledé tváře portrétů, a i když se ctnostné vdovy, zapadlé do okruží a ztuhlé v krinolínách, tvářily pohoršeně při pohledu na mladé herečky, dovádějící v tomto ponurém sídle, válečníci a maltézští rytíři naproti tomu vypadali, jako by se na ně z hloubi svých ráků usmívali a jako by měli radost, že se účastní takové hostiny – s výjimkou dvou tří starých vousáčů, kteří pod žlutým lakem umíněně trucovali a zachovávali si odmítavé tváře, jimiž je malíř obdařil.

Vlažnější a živější vzduch vanul v rozlehlém sále, kde člověk obvykle dýchal jen plesnivou vlhkost hrobky. Zchátralost nábytku a závěsů nebyla tak patrná a zdálo se, jako by bledý přízrak bídy na několik okamžiků opustil hrad.

Sigognac, na kterého to překvapení zprvu působilo nepříjemně, se pozvolna dával unášet pocitem blaha. Isabela, donna Serafína i Komorná mu něžně jitrily představitost a připadaly mu spíš jako božstva sestouplší na zem než jako pouhé smrtelnice. Byly to opravdu velice hezké ženy, které by zaujaly i muže zběhlejšího v lásce, než byl náš baron. To všechno na něj působilo jako sen a on měl chvílemi strach, že se probudí.

Baron podal ruku donně Serafíně a posadil si ji po pravici. Isabela usedla po jeho levici, Komorná naproti; Dueña se usadila vedle Pedanta, Leandr, Fanfarón a Tyran zaujali místa, kde je napadlo. Mladý hradní pán mohl tak po libosti studovat plně osvětlené tváře svých hostů. Jeho

prohlídka začala u žen, jejichž portréty by teď bylo vhodno lehce načrtnout, zatímco Pedant dělá průlom do hradeb paštiky.

Serafina byla čtyřiaadvaceti až pětadvacetiletá mladá žena, které zvyk hrát velké kokety dal světácký výraz a právě tolik rafinovanosti, jako mají dámy u dvora. Její oválný, trochu podlouhlý obličej, lehce orlí nos, šedé a v mělkých důlcích posazené oči, červená ústa, jejichž dolní ret přetínala drobná rýha jako u Anny Rakouské a jež se podobala třešni, jí dodávaly přívětivý, ušlechtilý výraz; k němu ještě přispívaly dva vodopády kaštanových vlasů, vlnitě spadajících podél tváří, na kterých vzrušení a teplo vykouzily pěkné ruměnce. Dva dlouhé vrkoče, kterým se říkalo „kníry“, oba sepjaté třemi smyčkami černé stuhy, se rozmarně oddělovaly od kučeravých vlasů a vyzdvihovaly jejich nadýchaný půvab jako výrazné tahy štětce, jimiž malíř ukončuje svůj obraz. Plstěný klobouk s kulatým okrajem, zdobený péry, z nichž jedno se kroutilo dámě na rameni a ostatní byla svinutá, vytvářel Serafině hrdou pokrývku hlavy; mužský límec zdobený alenconskou krajkou a zavázaný černou mašličkou stejně jako „kníry“, se rozestíral na zelených sametových šatech s prostříhanými rukávy, ozdobenými šňůrkami a prýmký, a s výstřihem, který odhaloval krajkové prádlo; bílá hedvábná šerpa, přepásaná přes prsa, dodávala tomuto oblečení poslední koketní a působivou notu.

Takto vyšňořená vypadala Serafina jako Penthesilea a Marfisa, velice příhodně pro dobrodružné a rytířské komedie. Je pravda, že to všechno nebylo už nejnovější; dlouhým používáním se samet místy oblýskal, fríské plátno bylo trochu roztřepené, krajky by za denního světla hrály poněkud do zrzava; když jste se na vyšívání podívali zblízka, zardívalo se a prozrazovalo pozlátko; některé šňůrky poztrácely kovové výztuhy a prýmký se místy páraly; pera zplihle visela nad okrajem klobouku, vlasy byly poněkud rozčuchané a do jejich bohatství se chudobně vetřelo několik úlomků slámy z vozu.

Tyto drobné nedostatky v maličkostech však nebránily donně Serafině, aby se nenesla vznosně jako královna bez království. I když byly šaty povadlé, tvářičku měla svěží; a mladému baronu Sigognacovi připadalo toto oblečení okouzující; nebyl zvyklý na takovou nádheru a vídal jen venkovanky v sukni a přehoze z hrubé pytloviny. Byl ostatně příliš zaujat očima krásky, než aby věnoval pozornost odřenosti jejího úboru.

Isabela byla mladší než donna Serafína, jak to vyžadovala její role navivky; ani v oblečení se nepokoušela o vyzývavý přepych a spokojila se elegantní měšťanskou jednoduchostí, jak se hodí na Kasandřinu dceru. Měla roztomilou, skoro dětskou tvářičku, krásné hedvábné kaštanové vlasy, oči zakryté dlouhými řasami, drobná ústa do srdíčka a výraz panské skromnosti, více přirozený než předstíraný. Živůtek z šedivého taftu, ozdobený černým sametem a gagáty, vybíhal do špičky na sukni téže barvy; lehce naškrobené okruží se tyčilo za půvabnou šjí, kde se jí vlnily drobné kudrny načepýřených vlasů, a krk jí obepínala šňůra nepravých perel. Při prvním setkání přitahovala pohled méně než Serafína, zato však ho déle upoutávala. Neoslňovala, ale okouzlovala, což má také své výhody.

Komorná si plně zasloužila přívlastku mořena, kterým Španělé označují brunetky. Pleť měla zbarvenou zlatistými a hnědavými odstíny jako cikánka. Tvrdé kudrnaté vlasy byly černé jako peklo, a žlutavě hnědé zorničky jí hořely d'ábelskou zlomyslností. Ve velkých, sytě rudých ústech jí bíle blýskaly zuby, které by dělaly čest mladé vlčici. Byla hubená a jakoby stravovaná břitkou duchaplností, ale byla to mladá a zdravá hubenost, na kterou není nepřijemno pohledět. Jistě dovedla právě tak dobře v běžném životě jako na divadle předávat milostná psaníčka; ale dáma, která služeb této kuplířky používala, si musela být velice jista svými půvaby! Leckteré vyznání lásky, které jí prošlo rukama, nedospělo na místo svého určení, a zapomnětlivý galán se pozdržel v předsíni. Patřila k ženám, které svým družkám připadají ošklivé, které však jsou pro muže neodolatelné a zdají se být uhněteny ze soli, pepře a kantarid, přičemž však dovedou být chladné jako lichváři, jde-li o jejich zájem. Byla oblečena ve fantaskním modrozlutém kostýmu se selským čepcem z nepravé krajky.

Paní Leonarda, vznešená matka společnosti, byla celá v černém jako španělská dueña. Ozdobný etamínový čepce rámoval tučný obličej s několika bradami, který po čtyřiceti letech líčení vypadal ubledle a opotřebovaně. Odstíny zežloutlé slonoviny a starého vosku barvily do sinava její nezdravou tělnatost, která nabyla spíše stářím než blahobytem. Oči, na něž spadala měkká víčka, měly lstivý výraz a vytvářely na bílé tváři jakoby dvě černé skvrny. Koutky úst začínalo lehce stínovat pár

chloupků, třebaže je pečlivě vytrhávala klíšťkami. Ženskost už skoro vymizela z tohoto obličej, v jehož vráskách by člověk vyčetl mnoho dobrodružství, kdyby si dal námahu s hledáním. Paní Leonarda byla herečkou od dětství a věděla toho až dost o povolání, v němž postupně zastávala všechny úlohy, až k této roli dueni, kterou koketnost, nikdy nepřesvědčena o škodách napáchaných časem, přijímá tak neochotně. Leonarda měla nadání, a dovedla si přes své stáří získat potlesk i vedle těch mladých a hezkých, které se tuze divily, když viděly, že pochvala diváků je určena téhle čarodějnici.

Tolik o ženské části osazenstva. Byly tu zastoupeny hlavní postavy komedie, a jestliže některá chyběla, nabral se cestou nějaký potulný komediant nebo ochotník, který byl rád, že dostane malou úložku a přiblíží se tak k Angelikám a Isabelám. Mužskou část tvořil již popsany Pedant, k němuž netřeba se vracet, Leandr, Scapin, tragéd Tyran a Fanfarón.

Leandr, kterého role nutila měnit v ovečky i ty nejdivnější tygřice, klatmat Truffaldiny, odstraňovat Ergasty a procházet celou hrou vždy skvěle a vítězně, byl třicetiletý mladík, který vypadal mladší dík přehnané péči, kterou věnoval své osobě. Není žádná maličkost předvádět ženám v publiku milence, tu tajuplnou a dokonalou bytost, kterou si každá vytváří podle svého, po vzoru Amadise nebo Seladona. Proto si také messer Leandr natíral čumáček velrybím tukem a moučnil se každý večer mastkovým práškem; křivka jeho obočí – však z něho klíšťkami vytrhával vzpurné chloupky – byla jako načrtnutá tuší a končila jak myší ocásek. Zuby, přepečlivě čištěné a dřené zubním práškem, mu zářily v rudých dásních jako orientální perly, a on je při každé příležitosti ukazoval, nedbaje řeckého přísloví, jež praví, že nic není tak hloupého jako hloupý smích. Jeho spoluherci tvrdili, že i mimo jeviště si líčením zvýrazňuje oči. Černé vlasy měl pečlivě naondulované a vinuly se mu podél tváří v třpytných spirálách, nyní trochu zplihlých pod vlivem deště; používal této příležitosti k tomu, aby si je přikroutil prstem, a předváděl bělostnou ruku, na níž zářil solitér – příliš velký, aby mohl být pravý. Rozhalený límec odhaloval kulatý bílý krk, tak hladce vyholený, že na něm nebylo vidět ani chmýří. Záplava poměrně čistého prádla kypěla mezi jeho kabátem a skládanými kalhotami zdobenými spoustou stuh, jejichž údržba ho zřejmě velmi zaměstnávala. Díval se na zed', ale tvářil se přitom, jako by

zmíral láskou; a když požádal o napití, vrhal kolem sebe nylvé pohledy. Každou větu doprovázel povzdechem, i když mluvil o nejběžnějších věcech, významně přivíral oči, tvářil se jak zlomená lilie a dělal tak unylé obličejy, že to bylo k popukání; ženám to však připadalo roztomilé.

Scapin měl tvář jako liška, prohnanou, špičatou, uštěpačnou; obočí se mu zdvihalo do čela jako stříška a pod ním se ustavičně pohybovaly jiskrné oči, jejichž žluté zřítelnice se chvěly jako zlatá mince na rtuti; zlomyslné vrásky, plné lží, uskoků a výmyslů se krabatily u očních víček; úzké ohebné rty byly v neustálém pohybu a při mnohoznačném úsměvu předváděly ostré a divoce vypadající špičáky; a když si sundal červenobíle pruhovaný baret, naznačovaly krátce ostříhané vlasy obrysy podivně hrboлатé hlavy. Ty vlasy byly plavé a plstnaté jako vlčí srst a přispívaly ještě k tomu, že vypadal jako dravá šelma. Člověk byl v pokušení podívat se tomu kvítku na ruce, aby se přesvědčil, nejsou-li na nich moly způsobené veslováním; vypadal totiž na to, že strávil nějaký ten rok tím, že psal memoáry na moři perem dlouhým patnáct stop. Hlas, chvílemi vysoký, pak zase nízký, prudce měnil tón a podivně hýkal, což člověka udivilo a rozesmálo, i když mu nebylo do smíchu; jeho nečekané pohyby, jako by určované náhlým spuštěním neviditelné pružiny, měly v sobě něco nelogického a znepokojivého, a zřejmě sloužily spíš k tomu, aby odváděly pozornost toho, s kým mluvil, než aby vyjádřily nějakou myšlenku či cit. Byla to pantomima lišáka, který se předvádí a dělá eskamotérské kejkle pod stromem, odkud na něj fascinovaně zírá krocán, dříve než se pustí a spadne. Přes divadelní kostým, jehož pruhy bylo možno zahlédnout, měl navlečenou halenu; buď neměl čas převléknout se po posledním představení, anebo mu skrovná garderoba neumožňovala vlastnit úbor pro jeviště a jiný, kompletní, pro denní nošení.

Pokud jde o Tyrana, byl to velice hodný člověk, kterého příroda – patrně ze žertu – obdařila všemi vnějšími znaky ukrutnosti. Nikdy nesídlila dobrosrdečnější duše v odpudivější schránce. Silné, na dva prsty široké obočí, černé, jako by bylo z krtčí kůže, mu srůstalo u kořene nosu; měl kudrnaté vlasy, husté vousy sahající až k očím si nestříhal, aby si nemusel brát falešné, když hrál Heroda nebo Polyfonta, a pleť snědou jako kordovanská kůže – to vše mu dodávalo hrozivé sveřeposti, jakou malíři rádi obmýšlejí katy a jejich pomocníky při umučení svatého Barto-

loměje nebo stětí Jana Křtitele. Býčí hlas, schopný rozechvít okenní tabulky a rozhýbat sklenice na stole, také do značné míry přispíval k udržování hrůzy, kterou naháněl jeho sveřepý vzhled, zdůrazněný černým sametovým kabátkem staromódního střihu; proto také míval úspěch, pramenící z vyvolaného úděsu, když vykřikoval Garnierovy a Scudéryho verše. Byl ostatně patřičně při těle a schopný dobře zaplnit trůn.

Tlučhuba byl zato hubený, černý, suchý a vyzáblý jako lunt. Měl kůži, která vypadala jako pergamen přilepený na kostech; velký zahnutý nos jako dravci zoban, jehož úzký hřbet se leskl jako rohovina mezi oběma částmi obličeje přiostrěného jako tkalcovský člunek a ještě prodlouženého špičatou bradkou. Oba profily, nalepené na sebe, jen s obtížemi vytvářely obličej, a aby se tam vešly oči, musely se po čínském způsobu zeshikmit nahoru ke skráním. Napůl vyholené obočí se kroutilo jako černá čárka nad neklidnými zřítelnicemi, a nepřiměřeně dlouhé napomádané kníry, ztužené na obou koncích nějakým kosmetickým prostředkem, se kroutily v obloučcích a trčely vzhůru; uši odstávající od hlavy docela dobře napodobily ucha od hrnce a bývaly terčem pohlavků a pošklebků. Všechny tyto neobvyklé rysy, mající blíže ke karikatuře než ke skutečnosti, vypadaly, jako by je čísi potřestěná fantazie vyřezala na krk třístrunných houslí nebo okopírovala podle pantagruelovských chimér, točících se za večera na lucernách u cukrářů; fanfaronské grimasy se časem staly jeho obvyklým výrazem, a když vyšel ven z kulis, chodil rozkročeně jako kružítko, s hlavou zakloněnou dozadu, s jednou rukou opřenou v bok a s druhou na jílci meče. Výstroj tohoto výtečníka tvořil žlutý kabátec, vyboulený jako krunýř, zeleně zdobený a prolamovaný ve směru žeber podle španělské módy, dále naškrobený límec vyztužený drátky a lepenkou, široký jako kulatý stůl, u něhož byl mohlo zasednout k večeři všech dvanáct členů panské sněmovny, nabírané kalhoty se šňůrkami, vysoké boty z bílé ruské kůže, v nichž se jeho kuřecí nohy viklaly jako flétny v šumařově pouzdru, přehnaně dlouhý rapír, který nikdy neodkládal a jehož prolamovaný železný jílec mohl vážít padesát liber. Aby byl ještě vyfintěnější, halil to vše zřasenou pláštěnkou, jejíž lem nadzdvihoval mečem. Dodejme ještě, abychom nic neopomněli, že jeho šedivý širák, kuželovitý jako kornout, groteskně zdobily dvě kohoutí letky, rozeklané jako ozdoba paroháče.

Dovednost spisovatelova má oproti malířově tu nevýhodu, že může předvádět věci jenom postupně. Stačil by jediný pohled, aby na obraze, kde by je umělec seskupil okolo stolu, zachytil člověk všechny ty různé osobnosti, které jsme právě vylíčili; viděli bychom je tam se stíny, světly, v kontrastujících postojích, každou v patřičném zabarvení a s mnoha podrobnostmi, které se vymykají našemu popisu, třebaže je i tak příliš dlouhý, ačkoli jsme se snažili udělat ho co nejstručnější. Bylo však nutno obeznámit vás s touto tlupou komediantů, která tak nepředvídaně vpadla do samoty sigognackého sídla.

Ze začátku probíhala večeře v tichosti; velká chuť k jídlu je nemá jako velká vášeň. Jakmile se však první hlad utišil, jazyky se rozvázaly. Mladý baron, který se dosyta nenajedl snad od té doby, kdy byl odstaven od prsu, měl sice velkou chuť vypadat před Serafínou a Isabelou zamilovaně a romanticky, ale přesto jedl či spíše hltal s takovou vehemencí, že by nikdo netušil, že vlastně už večeřel předtím. Pedant, kterého ten mladický hlad bavil, vršil na talíř pána ze Sigognacu koroptví křídélka a plátky šunky, které okamžitě mizely jako vločky sněhu na rozžhavené lopatě. Belzebub podlehl mlsnosti a přes svůj strach se odhodlal opustit nenapadnutelné stanoviště, které zaujímal na římse kredence; po úvaze dospěl k vítěznému závěru, že by ho těžko někdo mohl vytahat za uši, protože žádné nemá, a že nikdo na něm nemůže provést ten vulgární žertík, že by mu přivázal k zadku hrnec, protože neexistující ocas znemožňoval takové šprýmy, hodné spíše uličníků než dobře vychovaných lidí, jakými se zdáli být hosté shromáždění okolo toho stolu, obtíženého jídlu neobvyklé chuti a vůně. Využívaje stínu, připlížil se s břichem při zemi a tak přikrčený, že klouby tlapek tvořily ohyby nad tělem jako u černého pardála číhajícího na gazelu; nikdo si ho ani nevšiml. Když se dostal k židli barona de Sigognac, vztyčil se a upozorňoval na sebe tím, že hrál pánovi na koleno kytarový nápěv deseti dráčky. Sigognac, shovívavý k pokornému příteli, který v jeho službách tak dlouho trpěl hladu, se s ním podělil o svůj náhlý blahobyt a podával mu pod stolem kosti a zbytky, které kocour přijímal s frenetickou vděčností. Také Miraut, kterému se podařilo vklouznout za Pierrem do hodovní síně, shrábl nejeden pěkný kousek.

Zdálo se, že se do mrtvého příbytku vrátil život; bylo tu světlo a teplo, byl tu hluk. Herečky po vypití trošky vína cvrlikaly jako andulky na bidýlku

a vychvalovaly jedna druhé její úspěchy. Pedant a Tyran diskutovali o tom, zda je lepší hra komická, nebo tragédie; jeden tvrdil, že je těžší bodré diváky rozesmát než je vyděsit babskými pohádkami, jejichž jedinou zásluhou je jejich starobylost; druhý byl toho názoru, že nechutné vtípkování a šaškoviny, kterých pisatelé komedií používají, značně tyto autory snižují. Leandr vytáhl z kapsy zrcátko a díval se na sebe s tímž zalíbením, jako se díval nebožtík Narcis do své studánky. Neřídil se obvyklou rolí Leandra a nebyl zamilován do Isabely; mířil výš. Doufal, že pro svůj půvab a šlechtické způsoby padne do oka nějaké chytlavé vznešené dáme, jejíž kočár tažený čtyřspřežím pro něj přijede ke vchodu divadla a zaveze ho do zámku, kde ho bude citlivá kráska očekávat v nejsvůdnějších nedbalkách u stolu s vybranými lahůdkami. Uskutečnila se někdy tato jeho vidina? Leandr tvrdil, že ano... Scapin to popíral a na toto téma se spolu donekonečna přeli. Darebácký sluha, zlomyslný jako opice, tvrdil, že ten chudák marně kroutí očima a vrhá neodolatelné pohledy do lóží, že se marně směje tak, aby mu bylo vidět všech dvatřicet zubů, že marně vypíná lýtko, prohýbá pas, češe hřebínkem žíně své paruky a mění prádlo před každým představením, i když se pak třeba musí obejít bez oběda, aby mohl zaplatit pradelně – že se mu dosud nepodařilo vzbudit zájem ani u sebemeně významné baronky, byť jí bylo pětáctýřicet a byla trudovitá a posetá vousatými mateřskými znaménky.

Scapin, který si všiml, že se Leandr zabývá těmito úvahami, šikovně hádku zase rozdmýchal, a rozzuřený hejsek projevil úmysl vyhledat ve svých zavazadlech truhlici plnou milostných psaníček s vůní pižma a benzoe od nejrůznějších urozených žen, hraběnek, markýz a baronek; všechny do něho byly šíleně zamilované; a v tom ohledu se ten domýšlivec nevychloubal tak úplně nepravdivě, neboť v té době uvolněných mravů skutečně dosti panoval nešvar, že se dámy spouštěly s komedianty a histrióny. Serafína prohlásila, že kdyby byla jednou z těch urozených paní, dala by Leandra za jeho drzost a nediskrétnost zpráskat řemenem; a Isabela žertem přísahala, že nebude-li Leandr zdrženlivější, ona se za něj na konci hry neprovdá. Sigognac, třebaže mu zlý ostych svíral hrdlo, takže z něho vycházely jen zmatené věty, pocítil k Isabelle velký obdiv a jeho oči mluvily místo úst. Dívka zpozorovala, jaký dojem na mladého barona udělala, a odpověděla mu několika nvyými pohledy, k velké ne-

libosti Fanfaróna, tajně, i když vzhledem ke své roli beznadějně zamilovaného do té něžné krásky. Někdo obratnější a směřlejší než Sigognac by byl ve svém úsilí pokračoval; avšak náš ubohý baron se ve svém zchátralém hradě nenaučil vybraným dvorským způsobům, a třebaže mu nechybělo vzdělání ani duch, vypadal v této chvíli dosti hloupě.

Deset lahvíček už bylo nábožně vypito a Pedant dolil tu zbývající až do poslední kapky; toto gesto pochopil Fanfarón a šel dolů do vozu pro další láhve. Baron už měl trochu špičku, ale nemohl si odepřít, aby vypil plnou sklenici červeného vína na zdraví princezen – a to ho dorazilo.

Pedant a Tyran do sebe obraceli sklenice jakožto zasloužilí pijani, kteří sice nejsou nikdy úplně střízliví, ale také nikdy úplně opilí; Fanfarón byl po Španělsku střední a byl by snad živ jako ti hidalgové, co večer tři olivy z kapsy a jako zákusek si poslechnou melodie na mandolínu. Jeho střednost měla svůj důvod: obával se, že kdyby moc jedl a pil, ztratil by svou fenomenální hubenost, která byla jeho nejlepším komickým výrazovým prostředkem. Jakmile přibral na váze, utrpělo tím jeho nadání, a on si je uchovával jedině tím, že umíral hladu, proto také žil v neustálé úzkosti a často si prohlížel sponu u opasku, aby se přesvědčil, zda náhodou od včerejška neztloustl. Tantalos z vlastní vůle, komediant nedopřávající si vína, mučedník hubenosti, jedl jen na půl úst, a kdyby byl svými pusty sledoval nábožné cíle, dostal by se do ráje jako Antonín a Makarios. Dueña se cpala a mocně pila; zplihlé tváře a laloky se jí otřásaly pohybem čelistí, dosud dobře opatřených zuby. Co se Serafíny a Isabely týče, neměly po ruce vějíř, a tak za průzračnou hradbou hezkých prstíků o překot zívaly. Sigognac, i když byl trochu omámený vinnými výpary, si toho povšiml a řekl jim:

„Slechny, třebaže vás dobré chování nutí ospalost potlačovat, vidím, že zmiráte touhou jít spát. Rád bych vám každé nabídl ložnici se salonkem a úpravnou, ale mé ubohé sídlo spěje k zániku stejně jako můj rod, jehož jsem posledním představitelem... Přenechám vám svůj pokoj, asi jediný, kam neprší; přenocujete tam vy dvě a paní; lůžko je široké a noc rychle uběhne. Pánové zůstanou tady a udělají si pohodlí v křeslech a na lavicích... Hlavně nemějte strach z vydutých tapisérií, z kvílení větru v komíně nebo z myších rejů; mohu vás ujistit, že i když je to místo dosti ponuré, neobcházejí tu žádná strašidla.“

„Já hraju Bradamantu a nemám pro strach uděláno. Uklidním bázlí-
vou Isabelu,“ řekla se smíchem Serafína. „A naše Dueña je tak trochu ča-
rodějnice, kdyby se objevil čert, dovedla by se mu postavit.“

Sigognac vzal světlo a dovedl dámy do ložnice, která jim vskutku při-
padala poněkud fantastická, neboť blikavá lampa rozdmýchávaná vět-
rem kreslila bizarní pohyblivé stíny na stropních trámecích a v neosvětle-
ných koutech jako by se krčily nestvůrné postavy.

„To by byla nádherná scéna pro páté dějství tragédie,“ řekla Serafína,
bloudíc pohledem kolem sebe, zatímco Isabela nedovedla potlačit za-
chvění, napůl z chladu a napůl z hrůzy, když cítila, jak ji obklopuje ta
temná a vlhká atmosféra. Všechny tři ženy vklouzly oblečené pod po-
kryvku. Isabela si lehla mezi Serafínu a Dueňu, aby v případě, že by se
zpod postele natáhla chlupatá ruka nějakého přízraku nebo inkuba, na-
hmatala nejdřív některou z nich. Obě její statečné společnice usnuly za
chvíli, ale bázlivá dívka ležela dlouho s očima otevřenými a upřenými
na zavřené dveře, jako by za nimi tušila svět strašidel a nočních děsů.
Dveře se však neotevřely a neobjevil se v nich žádný přízrak v rubáši
a s chrastícími řetězy, i když se z prázdných místností občas ozývaly
zvláštní zvuky; nakonec sklížil spánek bázlivé Isabely víčka a její pra-
videlné oddechování se zakrátko připojilo k hlasitějšímu dýchání jejích
družek.

Pedant spal se zaťatými pěstmi a s nosem na stole proti Tyranovi,
který chrápal jako píšťala od varhan a mumlal ze spaní nějaké alexan-
dríny. Fanfarón měl hlavu opřenou o opěradlo křesla a nohy natažené na
kozlíkách u krbu, byl celý zahalený v šedivé pláštěnce jako zavináč. Le-
andr držel hlavu zpřímá, aby si nepocuchal účes, a spal rovněž natažený.
Sigognac se uvelebil v prázdném křesle, ale události, které se večer staly,
ho příliš zneklidnily, než aby mohl usnout.

Dvě mladé ženy nevpadnou jen tak do života mladíkova, aniž ho roz-
ruší, d'zejména když ten mladík žil až dosud smutně, cudně, osaměle,
zbavený všech radostí svého věku drsnou macechou, která se zove bída.

Namítnete, že není pravděpodobné, aby mladík dosáhl dvaceti let
a nezažil nějakou milostnou pletku, avšak Sigognac byl hrdý, a jelikož
nemohl před nikoho předstoupit s ekvipází odpovídající jeho jmému
a stavu, zůstával doma. Rodiče, od nichž by byl mohl bez hanby něco

požadovat, mu zemřeli. Zapadal každým dnem hlouběji do ústraní a zapomnění. Je pravda, že na svých osamělých projížďkách někdy potkával Yolandu de Foix na bílém mimochodníku, jak se ve společnosti svého otce a mladých šlechticů účastní štvanice na jelena. Tato jiskřivá vidina se mu často objevovala ve snu; jaký vztah však mohl kdy existovat mezi krásnou a bohatou dědičkou a ubohým zbědovaným zemanem bez groše? Nejenže si nepřál, aby si ho povšimla, ale držel se při těch setkáních co nejvíc v pozadí, neboť nechtěl vzbudit smích nad svým ubohým krabatým širákem, nad chocholem ožraným od myši, nad příliš velkým a z módy vyšlým oblekem a nad mírumilovným starým koníkem, který by se spíš hodil pro venkovského faráře než pro šlechtice. Nic totiž není pro ušlechtilé srdce smutnější než být směšný v očích toho, koho člověk miluje, a baron probral všechny chladné úvahy, které inspiruje chudoba, aby tu vznikající vášeň udusil. Podařilo se mu to?... To nevíme. On však věřil, že ano, a odmítal každé pomyšlení na takovou chiméru; byl dost nešťastný i tak a nechtěl ke svému trápení přidávat ještě muka neopětované lásky.

Noc proběhla bez dalších příhod, jen Isabela se polekala Belzebuba, který se jí na prsou stulil do klubíčka a nechtěl dolů, neboť mu ta poduška připadala velice příjemná.

Sigognac však za celou noc ani nezdríml, buď proto, že nebyl zvyklý spát jinde než na svém lůžku, nebo snad proto, že mu blízkost hezkých žen vznítala fantazii. Domníváme se, že se mu nejspíše v duchu už začínal rýsovat nějaký neurčitý úmysl, který mu nedal spát a probouzel v něm zmatek. Příchod komediantů mu připadal jako pokyn osudu a jako poselství Štěstěny, vyzývající ho, aby odešel z této feudální barabizny, kde jeho mladá léta chřadla a prchala bez užitku.

Začínalo svítat a modravé záblesky, vnikající dovnitř okenními tabulami v oloveném rámování, dodávaly světlu dohasínajících lamp žlutavě zsinanou a nezdravou barvu. Tváře spáčů byly tímto dvojitým odleskem bizarně osvětlené a rýsovaly se ve dvou vrstvách odlišných barev jako středověký svrchní šat. Leandr nabyl zažloutlého odstínu jako svíčka a podobal se voskovému svatému Janu v hedvábné paruce, jemuž opadalo nalíčení, přestože je přikryt skleněným poklopem. Fanfarón se zavřenýma očima, s vystouplými lícními kostmi a napjatými čelistními

svaly, s nosem protáhlým, jako by mu ho hubenými prsty stiskla smrt, vypadal jako vlastní mrtvola. Pedantovu papulu pokrývaly živě červené a mrtvičnaté skvrny, nos změnil barvu rubínů v ametysty, a na tlustých rtech mu rozkvétal modrý vinný květ. Několik kapek potu, řinoucích se roklemi a úžlabinami na čele, se zarazilo o houšť prošedivělého obočí; měkké tváře mu zplihle visely dolů. Tvář, která v bdělém stavu a oživena duchem působila dobrosrdečně, v otupení těžkého spánku vypadala ohyzdně. Jak se tak skláněl nad okrajem stolu, připomínal Pedant starého kozoroha, zdechlého v příkopu po prohýřených bakchanáliích. Tyrán se držel dosti dobře se sinavě bledou tváří a plnovousem z černých žíní; jeho tvář dobromyslného Herkula a otcovského kata se nemohla změnit. Také Komorná obstojně snesla nediskrétní vpád světla; nebyla nijak zpustošena. Jen hnědavé kruhy pod očima a tváře mramorované několika nafialovělými skvrnkami prozrazovaly únavu nočního nevyspaní. Rozpustilý sluneční paprsek proklouzl mezi nedopitými sklenicemi a nedojedenými zbytky zásob a pohladil dívčinu bradu a ústa, jako když faun škádlí spící nymfu. Na tapisérii se cudné dámy s žlučovitou pletí při pohledu na to cikánské ležení připravující je o soukromí snažily pod svým nalakováním začervenat – a hodovní síň skýtala pohled zároveň pochmurný a groteskní.

Komorná se pod tím ranním polibkem probudila první; stoupla si na drobné nožky, protřepala si sukně, jako si pták čepýří peří, dlaní si přičísala vlasy, a když viděla, že baron de Sigognac sedí v křesle a dívá se jasným okem jako bazilišek, zamířila k němu a pozdravila ho hezkou divadelní poklonou.

„Je mi líto,“ řekl Sigognac opětuje poklonu, „že zchátralý stav mého příbytku, jenž se hodí za nocleh spíš pro strašidla než pro živé bytosti, mi nedovolil, abych vás přijal lépe; byl bych vás rád uložil do prostěradel z holandského plátna a pod pokrývkou z indického damašku, místo abych vás nechal trčet na červotočivé židli.“

„Ničeho nelitujte, pane,“ odpověděla Komorná. „Nebýt vás, strávili bychom noc ve voze zapadlém do bláta a třásli se v lijavci a ráno by nás zastihlo tuze zbědované. Ostatně tento příbytek, kterým pohrdáte, je nádherný ve srovnání s otevřenými stodolami, kde často musíme nocovat na otepích slámy, my všichni, tyrani i oběti, princové a princezny, Lean-

dři i Komorné, v tom našem potulném životě komediantů, táhnoucích od města k městu.“

Mezitím co si baron a Komorná vyměňovali tyto zdvořilůstky, zaprasalo prkno a Pedant spadl na podlahu. Židle, kterou unavilo ho nést, se pod ním zhroutila; tlust'och ležel s nohama vzhůru, zmítal se jako želva obrácená na záda a přitom neartikulovaně kvokal. Při pádu se bezděčně zachytil okraje ubrusu a strhl na sebe vodopád nádobí. Rámus probudil naráz celou společnost. Tyran si protáhl paže a protřel oči, pak podal starému komikovi pomocnou ruku a postavil ho na nohy.

„Fanfarónovi by se něco takového nemohlo stát,“ řekl Herodes s dutým zabručením, což byl jeho způsob smíchu, „ten by mohl spadnout do pavučiny a neprotrhl by ji.“

„To je pravda,“ odpověděl herec, o němž byla řeč, natahuje své dlouhé údy, článkované jako nohy pavouka sekáče. „Každý nemůže být Polyfemos, Kakus, hora masa a kostí jako ty, ani vinný měch a dvounohý sud jako Blazius.“

Hluk přilákal na práh Isabelu, Serafínu a Dueňu. Obě mladé ženy, byť trochu unavené a pobledlé, byly půvabné i za denního světla. Sigognacovi připadaly jako nejskvělejší na světě, i když pečlivý pozorovatel by možná měl připomínky k jejich poněkud pomačkané a pocuchané eleganci; ale co záleží na tom, je-li pár stuh zplihlých, nějaký ten kus látky oblýskaný či odřený, co záleží na chybičce nebo nesrovnalosti toalety, když její nositelky jsou mladé a hezké? Baronovy oči byly ostatně tak přivyklé pohledu na věci staré, zaprášené, vybledlé a zchátralé, že nebyly schopny takové maličkosti vůbec rozpoznat. V tom chmurném hradu, kde se vše rozpadalo stářím, mu Serafína a Isabela připadaly skvěle vyšňořené. Obě půvabné postavy v něm budily dojem, že to všechno je sen.

Co se Dueni týče, ta měla díky svému stáří výsadu neměnné ošklivosti; nic nepůsobilo na tu tvář jako vyřezanou ze zimostrázového dřeva, z níž blýskaly dvě soví oči. Slunce nebo svíce, na tom u ní nezáleželo.

V tom okamžiku vstoupil Pierre, aby uvedl sál zase do pořádku, přiložil dřevo do krbu, kde se pod huňatým nánosem bělalo několik oharků, a uklidil zbytky tak nepříjemné na pohled, jakmile je hostina ukončena a hlad utišen.

Plamen, který vzplál na ohništi a olizoval litinovou desku s erbem Sigognaců, nezvyklou na taková pohlazení, přilákal do kruhu celou kome-diantskou tlupu a ozařoval ji živými pablesky. Jasný planoucí oheň je příjemný po ne-li probdělé, tedy aspoň špatně prospané noci, a únava, která se dala vyčíst ze všech tváří, díky jeho blahodárnému vlivu úplně zmizela. Isabela nastavovala ke krbu dlaně drobných ruček, zbarvené růžovými odlesky, a při tomto lehkém ruměnném nalíčení nebyla její ble-dost vidět. Za ní stála větší a robustnější donna Serafína, jako když starší sestra přenechává místo své mladší, unavenější sestřičce. Fanfaron po-stával na jedné ze svých čapích nohou a napůl probuzený snil jako vodní pták u močálu, zobák svěšený u volete, jednu nohu skrčenou pod břichem. Pedant Blazius si olizoval rty a zdvihal láhve jednu po druhé, aby se přesvědčil, nezůstala-li v některé nějaká krůpěj tekutiny.

Mladý baron vzal předtím Pierra stranou a dohadoval se s ním, zda by se ve vesnici nedalo sehnat hercům k snědku pár tuctů vajec nebo několik kuřat, jimž by se zakroutil krk, a starý sluha se vytratil, aby příkaz splnil co nejrychleji, neboť kočovná společnost projevila úmysl vyrazit brzy, aby ujela pořádný kus cesty a nepřijela příliš pozdě na místo noclehu.

„Bojím se, že se valně nenajíte,“ řekl Sigognac hostům, „a budete se muset spokojit s pythagorejskou stravou; lepší však chudá snídaně než žádná. Na šest mil kolem dokola není jediná krčma. Stav mého hradu vám napovídá, že nejsem zámožný, jelikož však moje chudoba pramení z válečných výdajů, které moji předkové nadělali při obraně našich králů, nemusím se za ni hanbit.“

„To věru ne, pane,“ odpověděl Herodes mohutným basem, „a mnohý, kdo se vychloubá svým majetkem, by byl na rozpacích, kdyby měl prozradit jeho původ. Zatímco nájemce daní se obléká do zlatohlavu, šlechta má děravý plášť, ale těmi trhlinami prosvítá čest.“

„Jenom mě udivuje,“ dodal Blazius, „že šlechtic tak dokonalý, jímž se pán zdá být, se smíruje s tím, že mu uplývá mládí v takové samotě, kam pro něj Štěstěna nemůže přijít, i kdyby sebevíc chtěla; kdyby mívjala tento hrad, jehož architektura snad vypadala velmi dobře před dvěma sty lety, pokračovala by dále ve své cestě, neboť by se domnívala, že je ne-obydlený. Pan baron by měl jet do Paříže, což je oko a pupek světa, do-

staveníčko duchaplných a chrabrých mužů, Eldorado a Kanaán francouzských Špaňelů a moresků, požehnaná země, ozářená paprsky královského dvora. Tam by nepochybně pan baron došel uznání, jaké mu přináležejí, a vyšvihl by se buďto ve službě některého velkého pána anebo nějakým skvělým činem, k němuž by se v tomto městě nepochybně našla příležitost.“

Tato hercova řeč přes všechno tlachání a směšné fráze – bezděčně to připomínky jeho role Pedanta – nepostrádala zdravý smysl. Sigognac cítil případnost těchto slov, vždyť často si za svých dlouhých procházek po kraji říkával tiše to, co mu teď Blazius řekl nahlas.

Na tak dlouhou cestu mu však chyběly peníze a on nevěděl, jak si je opatřit. Byl sice statečný, byl však i hrdý, a měl větší strach z úsměšku než z rány mečem. I když se nevyznal v módě, cítil se směšný ve svých obnošených šatech, staromódních už za minulého krále. Jak tomu bývá u lidí, které chudoba učinila nesmělými, neuvědomoval si své přednosti a viděl svou situaci jen z té horší stránky. Snad by mu byli pomohli někteří otcovi staří přátelé, kdyby si je byl trochu předcházel, ale to by bylo úsilí vymykající se jeho povaze: byl by raději umřel sedě na truhlici vedle svého erbu a žvýkaje párátka jako nějaký španělský hidalgo, než by kohokoli požádal o nějakou výpomoc nebo půjčku. Patřil k těm, kteří, pozváni k skvělému hodokvasu, vzdor svému prázdnému žaludku předstírají, že už jsou po jídle, aby nebyli podezíráni z hladu.

„Však jsem o tom někdy uvažoval, nemám však v Paříži žádné přátele a potomci těch, kteří mohli znát mou rodinu, když ještě byla bohatší a vykonávala služby u dvora, nebudou příliš dbát o hubeného a vyzáblého Sigognaca, který přichází ze své zřícené věže urvat si zuby nehty svůj podíl ze společné kořisti. A kromě toho – nevím, proč bych se měl stydět to říci – nemám žádnou výstroj a nemohl bych vystupovat tak, aby to bylo hodno mého jména; dokonce ani nevím, zda bych se dostal až do Paříže, i kdybych dal dohromady všechny své i Pierrovy prostředky.“

„Ale vždyť přece nemusíte do velkoměsta vjet vítězně jako římský císař na voze taženém čtyřsprežím běloušů,“ odpověděl Blazius. „Jestli se náš skromný žebříňák s volským potahem nepříčí hrdosti Vaší Urozečnosti, pojed'te s námi do Paříže, kam má naše společnost přece namířeno.“

Mnohý dnes skvělý pán tam přišel kdysi pěšky, s uzlíčkem na rapíru a s botami v ruce, aby je neopotřeboval.“

Sigognacovi stoupla do tváře slabá červeň, částečně ze studu, částečně z radosti. Na jedné straně se jeho rodová pýcha bouřila proti myšlence, že má být zavázán ubohému kejklíři, na druhé straně byl ve své přirozené dobrotě srdce dojat nabídkou tak upřímně vyslovenou a tak odpovídající jeho tajnému přání. Obával se také, že když odmítne, dotkne se Blaziovu samolibosti a že snad propásne příležitost, jaká se už nevyskytne. Nepochybně v sobě měla představa potomka Sigognaců, jak se veze v Thespidově káře spolu s potulnými komedianty, něco pohoršujícího, nad čím museli v erbovní knize zaržat jednorožci a zařvat lvi s různobarevnými jazyky; ale koneckonců on už se za svými feudálními zdmi dost natrucoval.

Kolísal rozpolceně mezi ano a ne a vážil obě ta rozhodující slůvka na vázkách svého přemýšlení, když náhle půvabně přistoupila Isabela, postavila se proti baronovi a Blaziovu a pronesla slova, která mladíkově nejspíše udělala konec:

„Náš básník zdědil nějaký majetek, a proto od nás odešel. Pan baron by ho mohl nahradit; když jsem totiž náhodou otevřela Ronsarda, který ležel na stole u jeho lůžka, našla jsem tam hustě proškrtaný sonet, a ten jistě napsal on; upravoval byl nám role, dělal by potřebné škrty a vsuvky, a v případě potřeby by na daný námět napsal hru. Právě mám po ruce osnovu jedné italské hry, kde by se pro mě našla hezká úloha, kdyby se jí někdo ujal a zpracoval ji.“

Při těchto slovech vrhla Isabela na barona pohled tak něžný a pronikavý, že mu Sigognac nemohl odolat. Rozmluvu přerušil Pierre, který přinášel důkladnou omeletu se slaninou a docela úctyhodný kus šunky. Celá tlupa zasedla za stůl a pustila se s chutí do jídla. Sigognac se dotkl pokrmů, které před něj postavili, jen z čiré zdvořilosti; jeho navyklá střídmost mu nedovolila jíst po tak krátké přestávce znovu; měl ostatně mysl zaujatou mnoha jinými věcmi. Po jídle, zatímco honák zavazoval řemení jha okolo volských rohů, Isabela s Serafínou zamířily na zahradu, kterou bylo z nádvoří vidět.

„Bojím se,“ řekl Sigognac, podáváje jim ruku, aby mohly sestoupit po rozviklaných a omšelých schodech, „abyste nezanechaly útržky šatů na

drápcích toho ostružiní; říká se sice, že není růže bez trní, ale vyskytuje se naproti tomu trní bez růží.“

Mladý baron to říkal tónem melancholické ironie, jaký měl ve zvyku užívat, kdykoli narážel na svou chudobu, ale zneuznaná zahrada jako by chtěla bránit svou čest: najednou zazářily na příčné větvi, bránící mladým ženám v cestě, dvě plané růžičky s polorozvinutými pěti lístky nad žlutými pestíky. Sigognac je utrlh a galantně je nabídl Isabelle a Serafině se slovy: „Nevěděl jsem, že mám zahradu takhle rozkvetlou; obvykle tu roste jen plevel a dají se tu natrhat jen kytice kopřiv a kerblíku; to vašim přičiněním tu ty dvě květinčky vykvetly jako úsměv uprostřed spouště, jako kus poezie v rozvalinách.“

Isabela si zastrčila šípkovou růží za živůtek a vrhla na mladíka dlouhý pohled plný díků, který dokazoval, jakou cenu přičítá tomu skromnému dárečku. Serafína držela stonek kvítku v ústech, jako by chtěla, aby jehobledá růžová soupeřila s rudou barvou jejích rtů.

Došli až k mytologické soše, jejíž přízrak se rýsoval na konci cesty; Sigognac odhrnoval větve, které by mohly procházející návštěvnice udeřit do tváře. Mladá naivka hleděla se zjihlým zájmem na tu ladem ležící zahradu, která se tak dobře hodila k zchátralému hradu. Myslela na smutné hodiny, které Sigognac asi strávil v těchto místech nudy, bídy a samoty, kde opíral čelo o okenní tabulku a upínal oči na prázdnou cestu a kdy jeho jedinými společníky byli černý kocour a bílý pes. Tvrdší rysy Serafiny vyjadřovaly pouze chladné pohrdání, zastřené zdvořilostí; tenhle urozený pán jí připadal opravdu příliš zchudlý, i když měla k lidem s šlechtickým titulem určitou úctu.

„Zde končí moje panství,“ řekl baron, když došli k výklenku, kde plesnivěla Pomona. „Kdysi patřily mé předkům hory a doly, pole i vřesoviště, táhnoucí se kam oko dohlédlo z těchto oprýskaných věžiček; mně jich však zbylo jen právě tolik, abych čekal na den, kdy se poslední ze Sigognaců odebere ke svým předkům do rodinné hrobky, jediného majetku, který jim pak zbude.“

„Jak můžete být po ránu takhle pochmurný!“ odpověděla Isabela, dotatá touto úvahou, která napadla i ji samu, a zatvářila se laškovně, aby rozptýlila mrak smutku, rozestírající se Sigognacovi na čele. „Štěstěna je žena, a i když je prý slepá, myslím, že z výšin svého kola někdy rozezná

v davu rytíře urozeného rodu a záslužných skutků; jde jen o to, aby byl člověk tam, kudy ona projíždí. Tak se přece rozhodněte, pojed'te s námi; a možná, že se za pár let sigognacké věže opatřené novou břidlicovou krytinou, obílené a restaurované, budou vypínat stejně pyšně, jako teď působí uboze. A kromě toho by mě opravdu rmoutilo, kdybych vás měla zanechat v tomhle sovím hrádku,“ dodala polohlasně, aby to Serafína nezaslechla.

Něžný třpyt, který Isabelle zářil v očích, zvítězil nad baronovou nerozhodností. Vábení milostného dobrodružství v jeho vlastních očích zakrylo všechno, co by na takové cestě mohlo být ponižující. Člověk si nijak nezadává, když z lásky následuje herečku a zapřahá se jako nápadník do komediantské káry; ani nejvybranější kavalíři by v takovém případě nezaváhali. Bůžek s toulcem a šípy rád nutí bohy i hrdiny k neroztodivnějším činům a přestrojením: Jupiter na sebe vzal podobu býka, aby svedl Evropu, Herkules s kuželem předl u nohou Omfaliných, učený Aristoteles běhal po čtyřech a nosil na zádech svou milenku, která chtěla jezdit na filozofovi (zábavný způsob jízdy!), což jsou všechno věci příčící se božské i lidské důstojnosti. Jenomže byl Sigognac opravdu do Isabely zamilovaný? Nesnažil se tomu přijít na kloub, ale cítil, že by byl napříště strašně smutný, kdyby měl zůstat v tomto hradu, na chvíli oživeném přítomností mladého půvabného stvoření.

Proto se také rychle rozhodl, poprosil herce, aby ještě chvíli posečkali, vzal stranou Pierra a svěřil mu svůj úmysl. Věrný služebník, i když ho rmoutilo rozloučení s pánem, si nezakrýval nebezpečí, které s sebou nesl další baronův pobyt v Sigognacu. S lítostí viděl, jak hasne jeho mládí v nečinném klidu a trpném smutku, a třebaže mu tlupa komediantů připadala jako prapodivný průvod pro pána ze Sigognacu, přece jen mu byl milejší tento způsob, jak se pokusit o štěstí, než hluboká ochablost, která se zejména za poslední dva tři roky zmocňovala mladého barona. Za chvíli naplnil zavazadlo nečetnými svršky, které jeho pánovi patřily, do koženého měšce dal několik zlatých pistolů, povalujících se v zásuvkách staré truhlice, a přidal k nim, aniž co řekl, své skrovné úspory, čehož si možná baron ani nevšiml, neboť Pierre, kromě jiných funkcí, které na hradě hromadil, vykonával také činnost pokladníka, což byla opravdu sinekura.

Osedlali bílého koně, neboť Sigognac chtěl nastoupit do komediantského vozu až dvě tři míle za hradem, aby maskoval svůj odjezd; takhle to vypadalo, že doprovází své hosty. Pierre za nimi měl jít pěšky a dovést zvíře zpět do stáje.

Voli už byli zapřaženi a snažili se navzdory těžkému jhu zdvihnout vlhkou černou tlamu, z níž visela vlákna stříbřitých slin; červenožlutá pletená tiára na hlavě a krunýře z bílého plátna, které je ovinovaly jako košile, aby je chránily před bodáním much, jim dodávaly velice vznešené vzezření. Před nimi stál honák, vysoký mládenec, opálený a divoký jako pastýř z římských pastvin, a opíral se o hůl svého bodce v pozici, která připomínala, aniž o tom patrně věděl, postoj řeckých hrdinů na starověkých basreliéfech. Isabela a Serafína se usadily vpředu na voze, aby se potěšily pohledem na krajinu; Dueña, Pedant a Leandr zaujali místa vzadu, neboť jim šlo spíš o to, aby se dospali, než aby obdivovali vřesoviště. Všichni byli připraveni; honák pobídl zvířata – ta sklonila hlavu, vzeplala se na křivých nohách a vyrazila kupředu; vůz se dal do pohybu, prkna zaskřípěla, špatně namazaná kola zavrzala a klenba krytého portálu pod těžkým dusotem spřežení zaduněla. Vůz se rozjel.

Během těchto příprav Belzebub a Miraut, kteří vytušili, že se děje něco mimořádného, chodili vyjeveně a ustaraně sem a tam, snažíce se ve svém temném zvířecím mozku pochopit, co znamená přítomnost tolika lidí na místě obvykle tak prázdném. Pes pobíhal nejistě od pána k Pierrovi, tázavě na ně pohlížel namodralým okem a vrčel na neznámé.

Uvážlivější kocour opatrně očichával kola, zdálky si prohlížel voly, kteří mu imponovali svým objemem, a když nečekaně pohnuli rohy, obezřetně uskakoval; pak se šel posadit na zadek k bílému koni, s nímž jako by se dorozumíval – vypadalo to, jako by se ho vypytał. Dobré staré zvíře sklánělo hlavu ke kocourovi, který zdvihal svou, a žvýkajíc nějaké stéblo píce, uvízlé mezi starými zuby, vypadalo, jako když se svým kočičím přítelem opravdu rozmlouvá. Co mu kůň říkal? Tlumočit by to mohl jedině Demokritos, který tvrdil, že rozumí řeči zvířat; faktem zůstává, že Belzebub po této tiché rozmluvě, kterou sdělil Mirautovi několikerým zamrknáním a dvojím trojím žalostným mňouknutím, zřejmě porozuměl, oč při tom všem zmatku jde. Když baron seděl v sedle a vzal do ruky řemení uzdy, vykročil Miraut koni po pravici a Belzebub po levici, a pán

ze Sigognacu vyjel z hradu svých předků mezi psem a kocourem. Aby se to opatrné kocouřisko odhodlalo k takto smělému počínu, u jeho druhu tak málo obvyklému, muselo uhodnout, že došlo k nějakému vysoce závažnému rozhodnutí.

V okamžiku, kdy opouštěl svůj smutný příbytek, ucítil Sigognac, jak se mu bolestně svírá srdce. Ještě jednou se porozhlédl po těch zeleně omšelých a stářím zčernalých zdech, kde znal každičkový kámen; po zrezivělých korouhvičkách, které pozoroval tolik nudných hodin upřeným a roztržitým pohledem, který nic nevidí, po oknech zanedbaných pokojů, kterými procházel jako strašidlo zakletého zámku a kde se téměř bál zvuku svých vlastních kroků; po nepěstěné zahradě, kde po vlhké zemi poskakuje ropucha a plazí se užovka mezi hlozím; po kapli se zborcenou střechou a popraskanými oblouky, jejichž úlomky pokrývají omšelé dlaždice, pod nimiž odpočívají vedle sebe jeho starý otec a matka, půvabná vidina, zmatená jako vzpomínka na sen, ta, kterou jen krátce spatřil v prvních dnech dětství. Pomyslel také na portréty galerie, které mu dělaly společnost v jeho samotě a po dvacet let se na něj usmívaly nehybným úsměvem; na lovce divokých kachen na tapisérii, na sloupkové lůžko, kde tak často smáčel polštář slzami; na všechny ty staré, ubohé, mrzuté, odpudivé, zaprášené, ospalé věci, které v něm vzbuzovaly takový odpor a které mu teď připadaly plny zneuznaného půvabu. Připadal si nevděčný vůči tomu starému ubohému sídlu, které mu nicméně skýtalo útočiště, jak nejlépe dovedlo, a přes svou sešlost vytrvalo a nezřítlo se mu na hlavu, jako staříčkový sluha, který se udržel na třaslavých nohách, pokud je přítomen pán; vytanulo mu na mysl tisíce hořkých příjemností, tisícero smutných radostí, tisícero veselých melancholií; zvyk, ten pomalý a bledý životní druh, k němu obracel oči v posmutnělé něze a šeptal neodolatelně slabým hlasem písničku z dětství, písničku chůvy, a když baron projížděl portálem, připadalo mu, že ho neviditelná ruka tahá za plášť, aby se vrátil zpátky. Vyjel před vozem z brány a závan větru k němu donesl vůni vřesu čerstvě omytého deštěm, sladkou a pronikavou vůni rodného kraje; v dálce vyzváněl zvon a stříbřité tóny nesl vánek spolu s vůní vřesovišť. To bylo příliš silné; Sigognaca se zmocnil hluboký stesk, třebaže byl teprve pár kroků od doma, a udělal pohyb, jako by chtěl otočit uzdu; starý koník už natáčel

krk naznačeným směrem s větší hbitostí, než se zdálo, že mu stáří dovolí, Miraut a Belzebub zdvihli zároveň hlavu, jako by si byli vědomi pánových pocitů, zastavili se a upřeli na něj tázavě oči. Avšak ten polo-
viční obrat měl zcela jiný následek, než se dalo očekávat; způsobil totiž, že se Sigognacův pohled setkal s pohledem Isabeliným; a dívka do něho vložila tolik něžné toužebnosti a tak srozumitelnou prosbu, že baron pocítil, jak bledne a rudne; úplně zapomněl na oprýskané zdi svého sídla, na vůni vřesu i na zvon, nepřestávající tesklivě volat, prudce škulb uzdou a silným stiskem nohou pobídl koně kupředu. Zápas skončil; Isabela zvítězila.

Vůz zamířil na cestu, kterou jsme popsali na první stránce, a vyhnal z brázd plných vody vyplašené rosničky. Když se vjelo na silnici a volí mohli na pevnější půdě rychleji rozjet povoz, do něhož byli zapraženi, Sigognac přešel z předního voje do zadního, neboť se nechtěl příliš nápadně dvořit Isabele, a snad také proto, aby se mohl nerušeněji oddat myšlenkám zmítajícím jeho nitrem.

Kuželovitě střechy sigognackých věží už byly zpola zakryty korunami stromů; baron se nadzdvihl v sedle, aby je ještě jednou uviděl, a když pak pohlédl na zem, spatřil Mirauta a Belzebuba, jejichž žalostné výrazy vyjadřovaly všechnu bolest, kterou mohou zvířecí tváře projevit. Miraut využil chvilky zastavení, kterou baron potřeboval, aby se podíval na vížky svého sídla, napjal stará kolena a pokusil se vyskočit až k tváři svého pána, aby ho ještě naposledy olízl. Sigognac uhodl úmysl ubohého zvířete, chytil ho u boty za volnou kůži na krku, vytáhl ho na hrušku sedla a políbil Mirautův černý a drsný lanýžovitý čenich, aniž se snažil uhnout vlhkému polibku, který vděčné zvíře zanechalo na mužových vousech. Během tohoto výjevu se mrštnější Belzebub, který si pomáhal dosud ostrými drápky, vyšplhal na druhé straně po Sigognacově botě a stehnu a nastavoval ve výši sedlového oblouku svou kupírovanou černou hlavu, přičemž mocně předl a koulel žlutýma očima: také on prosil o pohlazení na rozloučenou. Mladý baron několikrát pohladil kocoura po hlavě, a ten se zdvihal a třel, aby lépe vychutnal přátelské polaskání. Doufáme, že se čtenář nebude našemu hrdinovi smát, prozradíme-li, že pokorné projevy oddanosti těchto tvorů, kteří nemají duši, ale mají cit, v něm vzbudily podivné dojetí a že dvě slzy jdoucí od srdce dopadly

Mirautovi a Belzebubovi na hlavu a pokřtily je na pánovy přátele v lidském slova smyslu.

Obě zvířata ještě chvíli hleděla za Sigognacem, který pobídl koně ke klusu, aby dohonil povoz, a když ho v zákrutu silnice ztratila z dohledu, vydala se bratrsky na zpáteční cestu k hradu.

Noční bouře nezanechala na písčité půdě stopy, které zůstávají po vydatném dešti v méně suchých končinách; krajina byla jenom osvěžena a skýtala pohled prosté krásy. Vřes, omytý dešťovou vodou z vrstvy prachu, svítil na kraji kopců fialovými poupátky. Hlodaše se znovu zazeelenaly a houpaly své žluté květy; na naplněných tůních se rozestíraly vodní rostliny, dokonce i borovice potřásaly tmavým jehličím méně smutečně a šířily vůni pryskyřice; ze shluku kaštanů vesele vystupovaly modravé proužky kouře a prozrazovaly příbytek nějakého nájemce, a na pahorkatině táhnoucí se do nedohledna bylo vidět jako rozházené skvrny ovce hlídané pastýřem na chůdách. Na obzoru se jako souostroví obláček stínované blankytem rýsovaly vzdálené vrcholy Pyrenejí, napůl rozmazané lehkým oparem podzimního rána.

Někdy se silnice proplétala mezi dvěma srázy, na jejichž sesutých svazích byl jenom bílý písek a na hřebenu rostla křoviska s propletenými větvemi, bičujícími plachtu vozu při projíždění. Na některých místech byla půda tak sypká, že ji museli zpevnit několika jedlovými kmeny, položenými napříč, což působilo otřesy, při nichž herečky hlasitě vykřikovaly. Jindy zase bylo nutno přejíždět po vratkých můstcích přes kaluže stojaté vody a potoky, které přetínaly cestu. Na všech nebezpečných místech pomáhal Sigognac z vozu Isabele, která byla buď bojácnější nebo méně líná než Serafina a Dueña. Tyran a Blazius bezstarostně spali, schouleni mezi truhlicemi, jako lidé, kteří zažili už jináčí věci. Fanfarón šel vedle vozu, aby si tělesným pohybem udržoval svou fenomenální hubenost, o kterou úzkostlivě pečoval, a kdo ho tak zdálky viděl, jak zdvihá dlouhé nohy, mohl by ho považovat za pavouka sekáče v obilí. Dělal tak dlouhé kroky, že se musel často zastavovat a čekat na ostatní; jak si ve svých rolích zvykl chodit s vysunutým bokem a rozkročeně jako kružítko, nedovedl se této chůze zbavit ve městě ani na venkově a stále dělal jen ty své geometrické kroky.

Vozy s volským potahem nepostupují rychle, ze jména ne v Landách, kde se kola často zaboří do písku až po náboj, a kde se silnice

rozpozná jen podle brázd jednu či dvě stopy hlubokých; a třebaže ta hodná zvířata ohýbala šlachovitý krk a vytrvale táhla za pobízení honákova bodce, stálo už slunce dosti vysoko nad obzorem a výprava ujela teprve dvě míle. Pravda, dvě míle dlouhé jako den bez chleba a podobné mílím, které měly vždy po čtrnácti dnech označit milostná zastavení oněch dvojic, jež Pantagruel pověřil, aby položily milníky v jeho krásném království mirebalaiském. Čím dál řidčeji přecházeli přes silnici venkované nesoucí náruč trávy nebo otep klestí; a step se táhla holá, pustá a divoká jako „despoblado“ ve Španělsku nebo americká pampa. Sigognac usoudil, že je zbytečné, aby déle unavoval chudáka starého koně, seskočil a hodil otěže sluhovi, na jehož osmahlých rysech se pod dvaceti vrstvami opálení zračila bledost hlubokého pohnutí. Nastala chvíle rozloučení mezi pánem a služebníkem, chvíle trpká, neboť Pierre znal Sigognaca od narození a byl baronovi spíš pokorným přítelem než sluhou.

„Bůh veď Vaši Urozenost,“ řekl Pierre, skláněje se k ruce, kterou mu baron podal, „a dopomoz jí pozdvihnout blahobyť Sigognaců. Lituju jen, že mi pán nedovolil, abych ho doprovázel.“

„Co bych si s tebou počal, můj ubohý Pierre, v tom neznámém světě, kam vstoupím? S tak skrovnými prostředky opravdu nemohu svěřit náhodě péči o dvě existence. Na hradě se vždycky jakžtakž uживíš; naši bývalí nájemci nenechají umřít hlady věrného služebníka svého pána. Nesmíme také uzavřít sigognacký hrad a ponechat ho napospas orlům a užovkám jako nějakou barabiznu, kde bytuje smrt a kde straší; duše toho starého sídla ještě přebývá ve mně, a dokud budu živ, zůstane u jeho brány strážce, aby nedovolil dětem střílet z praku kamením do jeho erbů.“

Pierre souhlasně přikývl, neboť jako všichni staří sluhové v urozených rodinách měl k panskému sídlu nábožnou úctu a Sigognac mu přes svou oprýskanost, zchátralost a bídu pořád připadal jako jeden z nejkrásnějších hradů na světě.

„A pak,“ dodal baron s úsměvem, „kdo by se staral o Bayarda, Mirařta a Belzebuba?“

„Máte pravdu, pane,“ odpověděl Pierre; a vzal za uzdu Bayarda, kterého Sigognac na rozloučenou poplácával po krku.

Dobry kůň několikrát zarehtal, když odcházel od pána, a Sigognac ještě dlouho slyšel láskyplné ržání oddaného zvířete, slábnoucí, jak se vzdálenost zvětšovala.

Sigognac zůstal sám a zakoušel pocit, jaký mají lidé, když se nalodí a když je přátelé opustí na přístavním molu; to je snad nejtrpčí chvíle odjezdu; svět, kde jste žili, se vzdaluje a vy spěcháte za těmi, kdo jsou vašimi společníky na cestě, neboť v duši je prázdno a smutek, a oči potřebují pohled na lidskou tvář. Proto také baron přidal do kroku, aby dohonal vůz, který se namáhavě kodrcal po skřípajícím písku, kde jeho kola vyrývala brázdy jako radlice pluhu do země.

Když Isabela spatřila Sigognaca, jak jde vedle vozu, začala si stěžovat, že se jí špatně sedí, a přála si vystoupit, aby si trochu protáhla nohy, jak říkala, ve skutečnosti však z milosrdného úmyslu vytrhnout mladého šlechtice z tesknosti a rozptýlit ho přívětivými slovy.

Závoj smutku, který pokrýval Sigognacovu tvář, se roztrhl jako mrak ozářený smutečným paprskem, když dívka požádala o oporu jeho paže, aby se prošla pár kroků po cestě, na těchto místech dobře schůdné.

Kráčeli tak jeden vedle druhého, Isabela recitovala Sigognacovi nějaké verše z jedné své role; nebyla s nimi spokojena, a přála si, aby je opravil. Vtom se náhle napravo od cesty ozvalo v houští zatroubení, větve se rozhrnuly pod vahou koňských hrudí drtících tyčkovinu a uprostřed cesty se objevila Yolanda de Foix v plné nádheře Diany lovkyně. Prudký cval jí vehnal do tváře temnější ruměnc, růžové nosní dírky se jí zachvívaly a ňadra se prudčeji zdvihala pod sametovým a zlatým živůtkem. Několik trhlin na dlouhé sukni, několik škrábnutí na bocích jejího koně dokazovalo, že se neohrožená jezdka nebojí houštin ani mlází; i když nebylo nijak nutno popohánět horlivost ušlechtilého zvířete, kterému se na zpěněném krku vinuly uzliny žil pulzující horkou krví, pošvihávala ho po zadku bičikem, ozdobeným ametystem s vyrytým erbem, takže se zvíře vzpínalo a vyhazovalo, k velkému obdivu tří nebo čtyř mladých šlechticů na skvělých koních, kteří tleskali smělému půvabu této nové Bradamanty.

Zakrátko Yolanda s tím předstíraným krocením koně přestala a rychle projela kolem Sigognaca, po němž vrhla pohled plný pohrdání a aristokratické zpupnosti.

„Jen se podívejte,“ řekla třem frajírkům, kteří klusali za ní, „baron Sigognac dělá rytíře komediantce!“

A skupina s výbuchem smíchu projela kolem v mračnu prachu. Sigognac sebou trhl zlostí a hanbou a prudce napřáhl ruku k jílci meče; bylo by však šílenství běžet pěšky za jezdci na koních, a nemohl také Yolandu vyzvat na souboj. Nyvý a pokorně výmluvný pohled herečky mu však dal brzy zapomenout na povýšený pohled hradní paní.

Den uběhl bez další příhody a okolo čtvrté hodiny dorazili na místo večere a noclehu.

Na Sigognacu byl ten večer smutný; portréty vypadaly ještě mrzutěji a odmítavěji než obvykle, což by se ani nezdálo možné; schodiště dunělo dutěji a prázdněji, místnosti se zdály větší a holejší. Vítr teskně hvízdal po chodbách a ze stropu se na nitce spouštěli znepokojení a zvědaví pavouci. Trhliny ve zdech zely doširoka jako čelisti roztažené nudou; zdálo se, že starý rozklížený dům pochopil, že mladý pán je pryč, a že se nad tím rmoutí. Pod pláštěm krbu se v čadivém světle smolné louče starý Pierre dělil o hubenou večeři s Mirautem a Belzebubem a z konírny bylo slyšet, jak Bayard tahá za řetěz a zvoní jím o žlab.

III

HOSTINEC U MODRÉHO SLUNCE

Na místě méně divokém by nikoho ani nenapadlo označit jménem Osada ten shluk ubohých barabizen, kde se unavení voli sami od sebe zastavili a se spokojeným výrazem setřásali dlouhá vlákna slin visící jim od vlhkých tlam.

Osadu tvořilo pět nebo šest chatrčí rozsetých mezi dosti pěknými stromy, jimž trochu úrodné půdy, hnůj a nejrůznější odpadky dopomohly k dobrému růstu. Tyto chalupy z mazaniny, z kamení, z hrubě přitesaných kmenů, z kousků prken, pokryté velkými střechami z omšelých hnědých došek spadajícími skoro až k zemi, a jejich kůlny s poházeným a zabláceným zemědělským náradím vypadaly spíš jako vhodný příbytek pro nečistá zvířata než pro bytosti stvořené k obrazu božímu; však je také několik černých vepřů sdílelo dohromady se svými pány, aniž projevovalo sebemenší odpor, což u těch domácích kňourů svědčilo o nedostatku jemnocitu.

Před dveřmi postávalo několik dětí s velkým bříškem a hubeňoučkými údy; tváře jim žhnuly jako v horečce a na sobě měly rozedrané haleny, příliš krátké buď vepředu, nebo vzadu, anebo jen kratičké košilky, zavázané provázkem; jejich nahota jim zřejmě nevadila o nic víc, než kdyby bydlely v pozemském ráji.

Za houštinami vlasů, které nepoznaly hřeben, jim svítily zorničky fosforeskující zvědavostí jako oči nočních ptáků mezi větvemi stromů. V jejich

chování zápolil strach a touha; byly by rády utekly a schovaly se někam za plot, ale vůz a jeho náklad je fascinoval a přikoval na místo.

Poněkud víc vzadu na prahu chatrče kolébala hubená žena s tmavou pletí a černýma očima v náruči hladové kojenátko. Dítě hnětlo hnědou ručkou vyschlé ňadro, trochu bělejší než ostatní hrud' a připomínající ještě, že to bídou zchátralé stvoření je mladá žena. Žena hleděla na herce otupěle upřeným pohledem, aniž si zřejmě uvědomovala, co vlastně vidí. Vedle dcery se krčila babka, ohnutější a vrásčitější než choť krále Priama Hekuba a podřimovala s bradou na kolenou, ruce zkřížené kolem nohou v poloze nějaké starodávné egyptské modly. Články prstů s roze-stoupými kůstkami, spleť naběhlých žil, šlachy napjaté jako struny na kytarě – to vše působilo, že se její ubohé osmahlé ruce podobaly nějakému anatomickému preparátu, který nedbalý chirurg zapomněl kdysi dávno ve skříni. Paže už byly jen hůlky, na nichž visela pergamenová kůže, na kloubech scvrklá do příčných vrásek, podobných ránám po sekáčku na maso. Na bradě se jí ježily dlouhé chumáčky chlupů; uši pokrýval bílý mechovitý porost; obočí jako popínavé rostliny před vchodem do jeskyně spadalo přes oční důlky, kde podřimovaly oči napůl zcloněné ochablými víčky. Ústa byla celá pohlcená dásněmi a jejich místo bylo rozpoznatelné jen podle hvězdice soustředných vrásek.

Při pohledu na to věkovité strašidlo zvolal Pedant: „Ach, ta hrůzo-strašná, obludná a příšerná babice! Vedle ní jsou sudičky úplné mladice; je tak vylouhovaná stářím, tak zchátralá a zplesnivělá, že by ji žádný pramen živé vody nemohl omladit. Je to sama máti Věčnosti; a když se narodila – pokud vůbec kdy přišla na svět, neboť k jejímu narození muselo dojít před stvořením světa –, měl Čas už sněhobílou bradu. Proč ji neviděl mistr Alcofribas Nazier dřív než portrétoval svou sibylu z Panzoustu nebo onu stařenu, na kterou se sápe lev s liščím ohonem? Na ní by byl poznal, kolik může lidská troska mít vrásek, brázd, trhlin, příkopů a náspů, a byl by je mistrovsky zpodobnil. Tahle čarodějnice bývala nejspíš za svých mladých let hezká, protože právě z hezkých holek se stávají ty nejhroznější babizny. Varování na vaši adresu, milé slečny,“ pokračoval Blazius, obraceje se na Isabelu a Serafinu, které přistoupily blíž, aby si ho poslechly. „Když si pomyslím, že by stačilo takových šedesát zim, vržených na vaše jara, aby se z vás staly právě tak odpuzující,

hrozné a fantasmagorické stařeny jako tahle mumie uprchlá ze své truhly, opravdu mě to rmoutí a jsem rád, že mám svou ošklivou pivní tvář, která se nemůže proměnit v takovou tragickou trosku, ale které naopak léta její ošklivost komicky zdokonalují.“

Mladé ženy nemají rády, když se jim předkládá vyhlídka, že jednou, byť i v nejmilhavější budoucnosti, budou staré a ošklivé, což je jedno a totéž. Proto se také obě herečky obrátily k Pedantovi zády s pohrdavým pokrčením ramen, jako by byly na podobné hlouposti zvyklé, přistoupily k vozu, z něhož se vykládala zavazadla, a tvářily se, že jsou plně zaujaty starostí, aby se špatně nezacházelo s jejich svršky; na Pedantova slova nebyla žádná odpověď. Blazius tím, že předem obětoval svou vlastní ošklivost, znemožnil jakoukoli námitku. Často užíval tohoto úskoku, aby bodal, aniž byl sám bodnut.

Dům, před nímž volské spřežení zastavilo s pravým instinktem zvířat, která nikdy nezapomenou na místo, kdy se jim jednou dostalo píce a steliva, byl jeden z nejlepších ve vesnici. Stál s určitým sebevědomím přímo u silnice, od níž ostatní chatrče podstoupily ze studu nad svou zchátralostí, zakrývajíce svou nahotu hrstkami listí jako ubohé ošklivé dívky překvapené v lázni. Hostinec v pevném přesvědčení, že je nejpěknějším domem v okolí, vypadal, jako by chtěl k sobě vábit pohledy, a jeho vývěsní štít napřahoval ruce do cesty, jako by chtěl zastavit cestující „pěší i na koni“.

Tento vývěsní štít, vysunutý z průčelí pomocí jakési kovové šibenice, na níž by se v případě potřeby dal pověsit člověk, tvořila zrezivělá plechová deska na tyči, skřípající ve větru.

Kdysi na ni nějaký mazal, který tudy procházel, namaloval slunce, ne však se zlatou tváří a parukou, ale s kotoučem i paprsky modrými, jako bývají „sluneční stíny“, které heraldické umění někdy rozsévá po poli erbů. Z jakého důvodu si vybral zrovna „modré slunce“ za znak této krčmy? Na silnicích je tolik zlatých sluncí, že už se nedají rozeznat jedno od druhého, a není na škodu, je-li vývěsní štít trochu odlišný. I když se tento důvod může zdát přijatelný, neodpovídá pravdě. Malíři, který ten obraz namaloval, zbývala na paletě už jenom modrá; aby se zásobil barvami, byl by musel podniknout cestu až do nějakého většího města. Proto také hlásal nadřazenost blankytné modři nad ostatními barvami a malo-

val tím nebeským odstínem modré lvy, modré koně a modré kohouty na vývěsní štíty různých hospod, což by mu jistě vyneslo pochvalu od Číňanů, kteří oceňují umělce tím více, čím je vzdálenější přírodě.

Hostinec U Modrého slunce měl břidlicovou střechu; některé tašky byly zahnědlé, jiné, dosud červené, svědčily o nedávných opravách a dokazovaly, že do pokojů aspoň neprší.

Zed' u silnice byla omítnuta vápennou omítkou, která zakrývala trhliny i poškození a dodávala domu čistotný vzhled. Trámky hrázděného zdiva, tvořící kosočtverce a písmena X, byly po baskickém způsobu zvýrazněny červeným pomalováním. U ostatních zdí byl tento přepych opomenut a syrově na nich vystupovaly zemité odstíny lepenice. Majitel domu, méně divoký nebo méně chudý než ostatní obyvatelé obce, udělal několik ústupků jemnostem civilizovaného života. V oknech hlavní místnosti byly tabulky, což byla v té době a v tom kraji vzácnost, ostatní okna měla rám potažený plátnem či olejovaným papírem nebo je uzavíraly okenice natřené barvou volské krve stejně jako trámký fasády.

Kůlna přilehlá k domu mohla poskytnout dostatečné přístřeší dostavníkům i tažným zvířatům. Mezi příčkami jeslí vyčnívaly bohaté chomáče sena jako vlasy z obrovského hřebenu, a dlouhé žlaby vydlabané do starých jedlových kmenů na kůlech obsahovaly tu nejméně smrdutou vodu, jakou mohly dodat okolní kalužiny.

Proto také krčmář Chirriguirri právem tvrdil, že v okruhu deseti mil neexistuje ubytovací hostinec s tak pohodlnými budovami, tak dobře zásobený potravinami, s tak hřejivým ohněm, s tak měkkoučkým spočínutím, tak bohatě vybavený nádobím a čalouny, jako ubytovací hostinec U Modrého slunce; a v tom se vskutku nemýlil ani nikoho neklamal, neboť nejbližší hostinec byl odtud vzdálen nejméně dva dny chůze.

Baron ze Sigognacu bezděčně pocítil jakýsi stud, že se octl v této tlupě kočovných komediantů, a váhal, než překročil práh hostince; Blazius, Tyran, Fanfarón i Leandr mu totiž z úcty dali přednost, aby vstoupil jako první. V tom Isabela, která vytušila baronovu poctivou plachost, přistoupila s odhodlanou a vzdornou tváříčkou:

„Ale, pane barone, vy jste k ženám snad ještě ledověji uzavřený než Josef a Hippolyt! Copak mi nenabídnete rámě, abychom spolu vešli do hostince?“

Sigognac se uklonil a rychle nabídl ruku Isabele, která si o baronův prodřený rukáv opřela konečky útlych prstů tak, aby tomu lehkému stisku dodala hodnoty povzbuzení. S touto podporou se mu vrátila odvaha a on vstoupil do hostince s vítězoslavnou tváří; bylo mu jedno, kdo ho uvidí. V utěšeném království francouzském nemůže být směšný, kdo doprovází hezkou ženu; vzbuzuje jedině závist.

Chirriguirri šel hostům vstříc a nabídl pocestným pohostinství svého domu s honosností, ve které už bylo cítit, že Španělsko není daleko. Kožený kabátec, přepásaný kolem boků opaskem s měděnou přezkou, vyzdvihoval mohutné tvary jeho hrudi; ale kus zástěry, zastrčený za jeden cíp, a široký nůž vetknutý v dřevěné pochvě zmírňovaly to, co na jeho vzezření mohlo být snad trochu divokého, a k bývalému contrabandistovi přidávaly uklidňující kuchařský prvek; právě tak jeho dobrosrdečný úsměv vyvažoval znepokojivý dojem z hluboké jizvy, která mu začínala uprostřed čela a ztrácela se někde v krátce přistřižených vlasech. Tato jizva, kterou Chirriguirri při pokloně s baretem v ruce nutně vystavoval všem pohledům, se lišila od ostatní kůže nafialovělou barvou a propadlým masem, které nemohlo úplně zaplnit tu strašlivou trhlinu.

Člověk musel být zdatný chlapík, aby mu takovou prasklinou neuletěla duše; však také Chirriguirri zdatný chlapík byl a jeho duše patrně nespíchala, aby se přesvědčila, co pro ni je uchystáno na onom světě. Možná že puntičkářským a bázlivým pocestným by pro krčmáře takto vyhlížejícího připadalo povolání hostinského příliš mírumilovné, ale jak jsme již řekli, Modré slunce byl jediný hostinec, kde se v této pustině dalo nocovat.

Sál, do něhož Sigognac a herci vstoupili, nebyl tak nádherný, jak Chirriguirri ujišťoval: podlaha byla z udusané hlíny a uprostřed místnosti jakési pódium dlážděné kameny tvořilo ohniště. Otvor ve stropě přehrazený železnou tyčí, odkud visel řetěz připevněný k háku na kotlík, nahrazoval dymník a komínovou rouru, takže se celá horní část místnosti ztrácela v oparu kouře, jehož saze se pomalu vznášely k otvoru, pokud je náhodou nesrážel vítr. Tento kouř pokryl trámy krovu vrstvou živice, podobně jako to vidáme na starých obrazech, a ta tvořila kontrast k čerstvě nabíleným stěnám.

Okolo ohniště ze tří stran, aby měl kuchař volný přístup k hrncům, byly dřevěné lavice, vyvážené a podložené na nerovnostech podlahy,

zkornatělé jako kůra obrovského pomeranče, střepinami hrnků a úlomky cihel. Tu a tam stály porůznu nízké stoličky, vyrobené ze tří kúlů zapuštěných do prkénka, kterým jeden z nich procházel tak, aby se na něj dal napříč připevnit kousek dřeva; v nouzi by lidem nepřiliš náročným na pohodlí posloužil za opěradlo, avšak člověk zhýčkaný by ho považoval za mučící nástroj. Jakási truhla umístěná v jednom rohu doplňovala toto zařízení, u něhož hrubost provedení se plně vyrovnala drsnosti materiálu. Jedlové louče zasazené do železných úchytek na to vše vrhaly červené a čadící světlo, jehož dým se v určité výši spojoval s kouřem ohniště. Dva tři rendlíky, zavěšené na stěně jako štíty na bocích starověké trojveslice – není-li toto přirovnání příliš vznešené a heroické u takového námětu –, se při tom svitu matně leskly a vrhaly do tmy krvavě rudé záblesky. Na lavici ležel poloprázdný měch splaskle a mrtvě jako torzo bez hlavy. Od stropu visel na železném háku dlouhý pruh slaniny, který mezi sazemi kouře stoupajícího z ohniště nabýval znepokojujícího vzezření oběsence.

Přes krčmářovy vychloubačné řeči skýtal ten brloh chmurnou podívanou, a osamělý poutník, i kdyby nebyl zrovna zbabělec, tu mohl pocítit, že mu fantazii naplňují všelijaké neblahé představy, a dostat strach, že v denních jídlech tohoto hostince se vyskytuje i paštika z lidského masa, vyrobená na útraty osamělých pocestných; avšak herecká tlupa byla příliš početná, než aby takové hrůzy napadly ty počestné komedianty, kteří ostatně při svém kočovném životě byli zvyklí na nejpodivnější příbytky.

Když herci vešli, v koutě na lavici podřimovala osmiletá nebo devítiletá dívka; aspoň na ten věk ve své hubenosti a neduživosti vypadala. Rameny se opírala o opěradlo lavice a na hrudi měla pokleslou hlavu, z níž se vinuly dlouhé kadeře zcuchaných vlasů skrývajících její tvář. Šlachy na krku, útlém jako krček oškubaného ptáka, byly napjaté, jako by se snažily udržet tu houšť vlasů, aby se nesvezla na zem. Uvolněné paže jí visely podle těla, dlaně měla rozevřené, a nohy, příliš krátké, aby dosáhly na podlahu, visely zkřížené ve vzduchu. Ty nohy, tenké jako hůlky, dostaly vlivem zimy, slunce a nepohody cihlově červenou barvu. Četné škrábance, některé zajizvené, jiné čerstvé, svědčily o časté chůzi houštinami a křovím. Drobné a jemné utvářené nožky měly botičky z šedého prachu, jedinou to asi obuv, jakou kdy nosily.

Oblečení bylo co nejprostší a sestávalo ze dvou kusů: košile z plátna hrubšího, než je lodní plachtovina, a ze žluté barchetové sukně podle aragonské módy, střižené kdysi z nejméně obnošeného kusu sukně matčiny. Různobarevně vyšíтый pták, který tyto sukně obyčejně zdobí, tvořil součást dílu, zdviženého tak, aby dívence padl, snad proto, že vlněná vlákna trochu zpevnila obnošenou látku. Takto položený pták působil podivným dojmem, neboť měl zobák u pasu a nožky u lemu, kdežto tělo, pomačkané a zdeformované záhyby, nabývalo bizarních tvarů a podobalo se chimérickým opeřencům na zvěrokruhu nebo na starých byzantských mozaikách.

Na této lavici se usadily Isabela, Serafina a Komorná a jejich váha spolu s muší vahou dívenky taktak stačila vyvážit mohutnou a těžkou Dueňu, sedící na druhé straně. Muži se rozsadili na ostatních lavicích a z úcty ponechali volné místo mezi sebou a baronem Sigognacem.

Několik otýpek klestí oživilo oheň a plápolání suchých větviček, kroucících se na ohništi, potěšilo pocestné, poněkud zchvácené celodenní únavou a nevědomky pocitující vliv malárie, která panovala v tomto kraji, kde se hnijící voda nevstřebává do nepropustné půdy.

Chirriguirri k nim zdvořile přistoupil a řekl se vši vlídností, kterou mu umožňovalo jeho od přírody odporivé vzezření:

„A čím panstvu posloužím? Můj dům je zásobený vším, co si mohou urození páni přát. Jaká škoda, že jste nepřijeli třeba včera! Měl jsem připravenou huspeninu z kančí hlavy s pistáciemi, tak pikantně voňavou, tak skvěle kořeněnou, tak lahodnou na jazyku, že z ní bohužel nezůstal ani ždíbeček, který by vyplnil vykotlaný zub!“

„To je vskutku politováníhodné,“ řekl Pedant a rozkošnický se olizoval při představě těch hodů, „huspeninu s pistáciemi mám raději než jiné lahůdky; byl bych se jí s potěšením přejedl.“

„A co byste byl řekl lovecké paštice, kterou urození páni, co u mne nocovali, dnes ráno zhlkli do poslední kůrky, když předtím vyjedli celý dům bez milosti a slitování?“

„Byl bych řekl, že je výborná, mistře Chirriguirri, a byl bych po zásluze pochválil kuchařův nevyrovnatelný um; k čemu však je dobré krutě nám rozpalovat apetyt těmito šalebnými jídly, touto dobou už strávenými, neboť jste zajisté nešetřil pepřem, paprikou, muškátem ani jinými

ostruhami, pobádajícími k pití. Namísto těch mrtvých jídel, jejichž výbornost nemůže být brána v pochybnost, která nás však nemohou nasytit, předněte nám dnešní jídelní lístek, neboť minulý čas je v kuchyni zásadně nepříjemný a hlad má rád u stolu čas přítomný. Pryč s minulostí: je to zoufalství a půst; budoucnost aspoň žaludku umožňuje příjemné snění. Pro smilování, nepovídejte už o těch minulých hodech hladovým ubožákům, kteří jsou utmáceni jak honící psi.“

„Máte pravdu, mistře, vzpomínka není dostatečně výživná,“ řekl Chirriguirri se souhlasným přikývnutím, „ale nemohu si pomoci a musím litovat, že jsem se tak neopatrně zbavil zásob. Včera jsem měl špižirnu plnou, a teď před dvěma hodinami jsem se dopustil té neopatrnosti, že jsem poslal na zámek posledních šest mís kachních jater; nádherných jater, obrovských! Právě královské pochoutky!“

„Ach, jaká svatba v Káni galilejské by se u vás dala uspořádat ze všech těch jídel, která už nemáte a která zhltili šťastnější návštěvníci! Ale už nás déle nemuňte; přiznejte bez dlouhých řečí, co vlastně máte, když jste nám tak pěkně pověděl, co všechno nemáte.“

„Správně. Mám kapustovou polévku, šunku a sušenou tresku,“ řekl hostinský a pokusil se o stydlivý ruměnc jako počestná hospodyňka, které manžel přivedl na večeři tři nebo čtyři přátele a která nemá, co by jim podala.

„Tak tedy,“ zvolala sborem hladová tlupa, „nám dejte sušenou tresku, šunku a kapustovou polévku!“

„Však to také je polévka, jaká se hned tak nevidí!“ pokračoval hostinský nabývaje zase sebevědomí a jeho hlas zněl jako fanfáry na trubku. „Houstička osmažená na nejjemnějším husím sádle, kadeřavá kapusta božské chuti, že se ani v Miláně nedostane lepší, a připravená na slanině běloučké jako sníh na vrcholu Maladetty; polévka, jaká by se mohla předložit na stůl bohů!“

„Sbíhají se mi na ni sliny. Ale rychle nám ji dejte, protože mě z hladu už popadá zuřivost,“ řekl Tyran s výrazem obra, který zvětřil čerstvé maso.

„Zagarrigo, běž rychle prostřít do parádního pokoje,“ křikl Chirriguirri na číšníka možná neexistujícího, neboť neprojevil žádnou známku života přes naléhavost, s jakou hostinský vyřkl svůj příkaz.

„Co se šunky týče, doufám, že panstvo plně uspokojí; může se měřit s nejlepšími šunkami z La Manche i z Bayonne; je naložena v kamenné soli a její bílé a růžově proložené maso je nejchutnější na světě.“

„Věříme tomu jako příkázáním Písma,“ řekl Pedant podrážděně. „Jenom už rychle ten šunkový zázrak předložte, nebo se tady začnou odehrávat kanibalské výjevy jako na ztroskotaných galeonách a karavelách. Nespáchali jsme žádný zločin jako pan Tantalos, abychom byli mučeni pohledem na jídlo, které před námi mizí!“

„Mluvíte jako kniha,“ řekl Chirriguirri nejkolidnějším hlasem. „Hej, holá, kuchtíci, mrskněte sebou, švihněte sebou, hod'te sebou! Tady urození návštěvníci mají hlad a nemohou čekat!“

Kuchtíci se nepohnuli o nic horlivěji než dříve jmenovaný Zagarriga, z toho spíše pochybného než platného důvodu, že neexistovali ani v tu chvíli ani předtím. Veškerý personál v krčmě představovala vytáhlá, vyzáblá a rozcuchaná holka jménem Mionnetta; avšak smyšlená čeládka, kterou mistr Chirriguirri neustále oslovoval, dodávala podle jeho mínění hostinci určitou prestiž, oživovala ho, zalidňovala a ospravedlňovala vysoké ceny. Jak tak stále oslovoval jmény smyšlené služebnictvo, dospěl hostinský od Modrého slunce tak daleko, že uvěřil v jejich existenci, a skoro se divil, že na něm nepožadují plat, za což jim ostatně byl vděčný.

Hostinský, který poznal podle řinčení nádobí z vedlejší místnosti, že ještě není prostřeno, chtěl získat čas, a tak se pustil do chvály sušené tresky, což je námět dosti neplodný a vyžadující značné řečnické úsilí. Chirriguirri byl naštěstí zvyklý kořenit mdlé pokrmy svými slovy.

„Panstvo se možná domnívá, že sušená treska je jídlo pouze obyčejné, a v tom má jistě pravdu; ale ona je treska a treska. Tahle byla uložena v mělčinách u Nového Foundlandu nejstatečnějším námořníkem z Gaskoňského zálivu. Je to vybraná treska, bílá, skvěle chuti, ani trochu tuhá, výtečná, připravená na aixském oleji, a dlužno jí dát přednost před lososem, tuňákem i mečounem. Náš Svatý otec papež, kéž nám popřeje své odpustky, nepožívá v době masopustu jinou rybu než právě tresku; konzumuje ji též o pátcích a sobotách a jiných postních dnech, když má už dost čírek a turpanů. Pierre Lestorbat, který mě zásobuje, dodává také do kuchyně Jeho Svatosti. Treska Svatého otce, to přece, ke všem kozlům,

není k zahazení, a urozené panstvo není z těch, kdo by nad ní ohrnovalo nos; jinak by přece páni nebyli dobří katolíci.“

„Nikdo z nás se nepřiklání k protestantům,“ odpověděl Pedant, „a byli bychom polichoceni, kdybychom mohli tu papežskou tresku pozřít, ale, ke všem kozlům, nechť ta velkolepá ryba ráčí vyskočit z tuku, kde se smaží, do talíře, jinak se rozplyne v dým jako duchové a lemuři, když zakokrhá kohout a vysvitne slunce.“

„Nebylo by vhodné jíst smaženou rybu před polévkou, to by v kulinářském smyslu znamenalo stavět pluh před voly,“ prohlásil mistr Chirriguirri s výrazem nesmírného pohrdání, „a panstvo je příliš dobře vychované, než aby si dovolilo takovou nepřístojnost. Trpělivost, polévka potřebuje ještě trochu projít varem.“

„U d'áblových rohů a u papežova pupku!“ zaječel Tyran, „já bych se spokojil se spartánskou šlichtou, jen kdyby byla na stole včas!“

Baron Sigognac neřikal nic a neprojevoval žádnou netrpělivost; vždyť se najedl předchozího večera! Dlouhá nouze v jeho hladovém hradu už ho dávno vycvičila v poustevnických pústech a tak časté opakování jídel udivovalo jeho střídmy žaludek. Isabela a Serafina si nestěžovaly, protože projevovat žravost není u mladých dam vhodné; o těch se předpokládá, že se živí rosou a nektarem květin jako kolibříci. Fanfarón, pečlivě dbalý o svou hubenost, se zdál nadšený, neboť si přitáhl opasek o jednu díрку a trn přezky volně klapal v koženém otvoru. Leandr zíval a ukazoval zuby. Dueña zdřímala a pod skloněnou bradou jí překypovaly jako jelička tři záhyby zplihlého podbradku.

Dívěnka, která spala na druhém konci lavice, se probudila a vztyčila hlavu. Teď byl vidět její obličej, který vyprostila z vlasů – vypadalo to, jako by jí vlasy pustily na čelo, tak bylo tmavé. Pod snědotí obličeje však prosvítala vosková bledost, matná a hluboká. Ve tvářích s vysedlými lícními kostmi nebyla žádná barva. Sinavé rty, jejichž churavý úsměv odhaloval perleťové zuby, měly povrch rozpraskaný drobnými trhlinkami. Veškerý život, jak se zdálo, se uchýlil do jejích očí.

V hubené tvářičce se ty oči zdály obrovské, a široce nafialovělé kruhy, které je obestíraly jako svatozář, jim dodávaly horečný a podivný lesk. Běhmo svítilo téměř modře, jak s ním kontrastovaly tmavohnědé zřítelnice a jak hustá byla dvojí řada brv. V tomto okamžiku vyjadřovaly ty podivné

oči dětinský obdiv a divokou chtivost a vytrvale se upíraly na Isabeliny a Serafininy šperky; malá divoška si patrně vůbec nebyla vědoma jejich nepatrné hodnoty. Třpyt ozdob z kočičího zlata, klamavý lesk benátských perel ji oslňovaly a přiváděly do jakéhosi vytržení. Zřejmě za celý život neviděla nic tak krásného. Nosní dírky se jí rozšířily, do tváří jí stoupal slabý ruměnc, na bledých rtech poletoval sardonický úsměv občas přerušovaný horečným a rychlým zacvakáním zubů.

Naštěstí se nikdo z tlupy nedíval na ten ubohý uzlíček hadrů, zmítající se nervózním chvěním, jinak by ho polekal divoký a sveřepý výraz zračící se na té bledé masce.

Neschopna potlačit zvědavost, natáhla dívenka snědou ruku, drobnou a studenou jako opičí, k Isabeliným šatům, a prsty ohmatávaly látku s patrným pocitem potěšení a rozkošnického dráždí. Ošoupaný samet, oblýskaný ve všech záhybech, jí připadal jako ten nejnovější, nejbohatší a nejměkčí na světě.

Třebaže byl dotek docela lehounký, Isabela se otočila a viděla pohyb děvčátka, na něž se mateřsky usmála. Jakmile ucítilo cizí pohled, zatvářilo se hloupě a dětinsky a jeho výraz vyjadřoval jenom tupý úžas, přičemž projevilo instinktivní smysl pro správnou mimiku, který by dělal čest herečce zběhlé ve svém umění; žalostným hláskem řeklo místním nářečím:

„Je to jako plášť Panny Marie na oltáři!“

Potom dívka sklopila řasy, jejichž černé vějířky jí spadaly až na tváře, opřela se rameny o opěradlo lavice, zkřížila ruce a předstírala, že usíná jakoby zmožena únavou.

Vylekaná služka Mionnetta přišla oznámit, že večere je připravena, a hosté přešli do vedlejší místnosti.

Herci se činili, aby dělali čest kuchyni mistra Chirriguirriho; nedočkali se sice slibovaných lahůdek, ale utišili svůj hlad a zejména svou žízeň tím, že k sobě dlouze vinuli měch už téměř splasklý, jako dudy, z nichž vyprchal vzduch.

Chtěli právě vstát od stolu, když se u hostince ozvalo psí štěkání a dusot koňských kopyt. Tři údery na dveře, zaklepané s netrpělivou autoritou, zvěstovaly návštěvníka, který není zvyklý čekat. Mionnetta běžela ke dveřím, odtáhla zástrčku, a nějaký kavalír vstoupil tak prudce, že ji

skoro uhodil křídlem dveří do tváře; kolem něho se vřítíl dovnitř vír psů, kteří málem porazili služebnou a rozběhli se po místnosti, kde poskakovali, běhali, hledali zbytky na talířích, a za minutu vykonali jazykem práci tří myček nádobí.

Několik energických švihnutí bičem po zádech bez rozlišování viníků a nevinných uklidnilo jako kouzlem celý rozruch; psi zalezli pod lavice, těžce oddechovali, plazili jazyk, položili si hlavu na tlapy nebo se stočili do klubíčka; a kavalír s hlučným řinčením ostruh vstoupil do pokoje, kde jedli herci, se sebevědomím muže, který je doma všude, kam přijde. Za ním šel Chirriguirri s baretem v ruce a tvářil se uctivě, až bázlivě, ačkoli přece neměl pro strach uděláno.

Kavalír stanul na prahu, zdaleka se dotkl okraje svého širáku a klidným pohledem si prohlédl kruh herců, kteří opětovali jeho pozdrav.

Mohlo mu být třicet nebo pětatřicet let; světlé kudrnaté vlasy rámovaly krevnatou a žoviální tvář, jejíž růžové odstíny ztemněly pod vlivem čerstvého vzduchu a namáhavého tělesného cvičení. Trochu vypoulené oči mu zářily tvrdě modrým leskem; nos s poněkud zdviženou špičkou byl zakončen ostře řezanou ploškou. Dva ryšavé knírky, na koncích navoskované a zahnuté, se kroutily pod dotýčným nosem jako dvě čárky a ladily s muškou tvaru artyčokového listu. Mezi knírkem a muškou rozkvétala ústa, jejichž horní poněkud úzký ret vyvažoval to, co spodní ret, široký, červený a vroubkovaný svislými proužky, v sobě mohl mít příliš smyslného. Brada prudce ustupovala a její křivka vyzdvíhovala chomáček vousů bradky. Čelo, které odhalil, když odhodil širák na stoličku, mělo bílé hebké odstíny, neboť zpravidla bylo stínem klobouku chráněno před slunečním žářem, a svědčilo o tom, že tento šlechtic musel mít velice jemnou pleť, dokud neodešel od dvora a nepřišel na venkov. Vcelku to byla příjemná tvář a veselost dobrého kumpána na ní příhodně mírnila pýchu šlechtice. Na elegantním oblečení nově příchozího bylo patrné, že markýz – to byl totiž jeho titul – ani ve svém odlehlém sídle nepřerušil styky s dobrými krejčími a švadlenami.

Krajkový límec mu odhaloval krk a rozestíral se na kabátku z citronově žlutého sukna; ten byl ozdoben stříbrem a velice krátký, takže mezi ním a kalhotami vyčnívala oblaka jemného prádla. Rukávy tohoto krátkého kabátku či spíše vesty odhalovaly košili až k loktům; modré nohavice,

ozdobené jakousi zástěrkou z volánů ze slámově žlutých stuh, dosahovaly kousek pod kolena, kde je obepínaly měkké vysoké boty se stříbrnými ostruhami. Oblečení doplňoval modrý, stříbrně oprýmkovaný plášť, přehozený přes rameno a přidržovaný ozdobnou šňůrkou. Snad byl jeho úbor na daný kraj a danou roční dobu až příliš koketní, ale ospravedlníme ho jedním slovem: markýz byl právě na honu s krásnou Yolandou a oblékl se co nejlépe, neboť chtěl být práv své někdejší pověsti velkého šviháka; býval totiž kdysi obdivován mezi výkvětem elegantů na promenádě Cours-la-Reine.

„Polévku pro psy, mírku ovsu pro mého koně, kousek chleba a šunku mně, mému psovodovi nějaký kus žvance,“ řekl markýz vesele a posadil se u konce stolu vedle Komorné, která vidouc hezkého a pěkně vyšňořeného pána, po něm vrhla zápalný pohled a vítězný úsměv.

Mistr Chirriguirri položil před markýze cínový talíř a číši; Komorná mu ji s půvabem Hébé nalila plnou a on ji naráz vypil. První minuty byly věnovány na utišení loveckého hladu, hladu nejkrutějšího, jenž se úporností vyrovná tomu, který staří Řekové nazývali bulimie; potom se markýz rozhlédl kolem stolu a spatřil mezi herci vedle Isabely barona Sigognaca; znal ho od vidění a zahlédl ho dnes před volským potahem, když kolem něho projel při lovu.

Baron tiše promluvil k Isabelle a ta se usmívala unylým a neurčitým úsměvem, jenž je pohlazením duše a svědčí spíše o sympatii než o projevu veselosti, a v němž se nemohou mýlit ti, kdo mají trochu zkušenosti s ženami: a takové zkušenosti markýzovi nechyběly. Sigognacova přítomnost mezi kočovnou tlupou už ho neudivovala a pohrdání, které v něm vzbudilo baronovo obnošené ustrojení, se o hodně zmenšilo. Rozhodnutí následovat svou krásku na káře Thespidově, kam ji komická či tragická dobrodružství zanesou, mu připadalo plné galantní fantazie a odhodlanosti. Pokynul Sigognacovi, aby mu naznačil, že ho poznal a že porozuměl jeho úmyslu; avšak jako pravý kavalír respektoval jeho inkognito a věnoval pozornost už jen Komorné, kterou zahrnoval horlivými lichočkami zpola upřímně míněnými, zpola posměvačnými; ona je přijímala právě tak, s výbuchy smíchu, které předváděly všechny její skvostné zuby i vnitřek hrdla.

Markýz si přál pokračovat v dobrodružství, jež se tak slibně začínalo rýsovat, a proto považoval za vhodné o sobě prohlásit, že náramně miluje divadlo a že dovede dobře posuzovat komedie. Projevil politování, že zde na venkově nemá příležitost oddávat se tomuto potěšení, které tříbí

ducha, zjemňuje jazyk, pěstuje uhlazenost a zušlechťuje mravy. Potom se obrátil na Tyrana, kterého považoval za ředitele tlupy, a zeptal se ho, zda nemá závazky, jež by mu bránily uspořádat několik představení nejlepších kusů repertoáru na zámku Bruyères, kde by se snadno dala zařídit divadelní scéna ve velkém sále nebo v oranžérii.

Tyran se dobrácky usmál do černých žíněných vousů a odpověděl, že nic není snadnějšího, a že jeho tlupa, jedna z nejvýbornějších, které se po kraji potulují, je k službám Jeho Výsosti, od krále až po komornou, dodal s předstíranou dobromyslností.

„Tak to je tedy jako dar z nebes,“ odpověděl markýz, „a co se podmíněk týče, nebudou žádné potíže; sami si stanovíte obnos; s Thálií se nensmlouvá, neboť této múzy si Apollón obzvláště váží, a je oblíbena právě tak u dvora jako v městě i na venkově, kde nejsme takoví balíci, jak si v Paříži o nás myslí.“

Po těchto slovech se markýz významně dotkl kolenem kolena Komorné, která se nad tím nepohoršila, a pak odešel od stolu, nasadil si širák až po obočí, rukou pokynul společnosti na pozdrav a odešel uprostřed hafající smečky; jel napřed, aby na zámku připravil hercům přijetí.

Přípozdívalo se už a nazítří bylo nutno vyjet velmi časně, neboť zámek Bruyères byl značně daleko; a dokáže-li berberský kůň napříč terénem snadno urazit vzdálenost tří nebo čtyř mil, těžce naložený vůz tažený na písčité silnici unavenými voly k tomu potřebuje mnohem více času.

Ženy odešly spát do jakéhosi kumbálu, kam jim dali otýpky slámy, a muži zůstali v sále a uvelebili se, jak nejlépe mohli, na lavicích a stoličkách.